

Paa Forfatteren.

Sovedpunkter

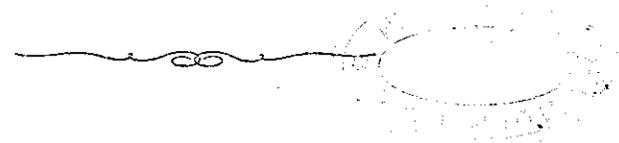
af

Verdenshistorien.

Et Hjælpemiddel
til at fastholde det af Læreren Fortalte.

Red

Chr. F. Monrad,
Skolestyrer, fhv. Collaborator.

Flensborg.

Paa Forfatterens Forlag.
I Commission hos den Gyldenliste Boghandel (F. Vogel) i Kjøbenhavn.
Trykt hos Lillierup & Comp. i Flensborg.
1867.

OVERFØRT TIL
ODENSE UNIVERSITETSBIBLIOTEK
1968

Disse Blade ere, ligesom et lignende lille Arbejde, der udkom i 1859 og i andet Dypag 1861, alene nedskrevne for at afgive et Hjælpemiddel ved mundtlig Meddelelse af Historien, en Underviisningsmaade, hvis Fortrin fremfor at lade Børnene lære hvilken som helst historisk Lærebog udenad, jeg altid er bleven mere overbeviist om. Den fortællende Underviisning har imidlertid den Bansteligbed ved sig, at Børnene ikke kunne fastholde Navne og Aarstal ved blot at høre dem enkelte Gange nævne, heller ikke altid uden en ydre Hjælp huske, hvilke Punkter der ere tagne med af Læreren. Det er denne Bansteligbed, disse Blade skulde hjælpe til at raade Bød paa. — Ved Deltiden og Middealderen er det, der syntes mig bedst egnet til at tages med ved den allerførste Gjennemgang, trykket med større Skrifter, Resten med mindre.

Forfatteren.

Oldtiden.

De første Mennesker; Syndflod; patriarkalst Tid; Nomader; Agerdyrkning; Stater.

Indien.

Mindesmærker om en ældgammel Kultur; Templer og Grotter, udhugne i Klipperne; ældgamle Digte; Kastevoesen.

Egypten.

Nilen og Nildalen. Egypternes Bygningskunst: Theben med dets Templer og Paladser, Obelisker og Sphinger, i og ved Staden; Katalomber. — Memphis; Pyramtder; Mumier; Labyrinthen. Hieroglypher.

Folkelivet: Inddeling i Kaster; Konger eller Pharaoner; Gudsdyrkelsen: Osiris og Isis; den onde Typhon; Dyrretilbedelse; Oren Apis; Livet efter Døden; Sjælevandring.

Sesoftris i det 14de Aarhundrede. — Græsk Indflydelse omtrent fra det 7de Aarhundrede af; Psammetik; Neko; Amasis.

Landet erobres af Perserkongen Kambyses i Aaret 525.

Israeliterne.

Phonicierne.

Stæderne Tyrus og Sidon. Kæiser hinsides Herkules's Støtter; Tin, Rav. Handel mod Ost lige til Indien. Omsejling af Afrika. Fabrikflid; Dydagelser: Glas; Purpur; Bogstavskrift. Nybygger rundt om paa Verne og Kysterne af Middelhavet, navnlig Karthago.

Babylonien og Assyrien.

Floderne Euphrat og Tigris. Chaldæerne i Babylonien omtrent Aar 2000 f. Kr. Hovedstaden Babylon eller Babel; Bels Tempel. Kileskrift. — Assyrien: Kong Ninus og hans Dronning Semiramis. Hovedstaden Ninive, hvis mærkværdige Ruiner nu ere opdagede. Assyrenes Krige med Juda og Israels Rige. Assyrien undervinges af Babyloniernes 606.

Den berømte babyloniske Konge Nebukadnezar; Jerusalems Erobring og Udbyggelse 586; Jødernes Vortførelse. Babylons uhyre Størrelse og Pragt; Murene; de hængende haver.

Medien.

Medernes og Persernes Religion: Zoroaster; Bendavesta; Lysets Herre Ormuzd, Mørkets Herre Ahriman. Skytterne mod Nord.

Hellenerne eller Grækerne.

Hellener i Modsetning til Barbarer. De to Hovedstammer Joner og Dorer.

Herales eller Herkules. — Theseus i Athen; hans Fader Ægeus. Theseus op søger sin Fader; hans Eventyr paa denne Rejse; Uhyret Minotaurus i Labyrinthen paa Kreta; Kong Minos's Datter Ariadne; Ægeus's Død.

Amphion i Theben og hans Dronning Niobe.

Kong Laius og hans Hustru Jokaste; deres Søn Oedipus; Oedipus's hjertlige Datter Antigone.

Argonautertoget til Kolchis under Jason efter det gyldne Skind; Kong Metes's Datter Medea.

Grækernes Tog mod Troia (o. 1200).

Kong Priamus i Troia. Hans Søn, den smukke Paris, bortfører den spartanske Konge Menelaus's Hustru Helena. Et stort Tog af Grækerne for at tage Hævn, under Menelaus's Broder Agamemnon; Heltene Achilles, Odysseus, Nestor og andre; Patroklos. Den herlige troianske Helt Hector.

Troias Undergang. Odysseus's Hjemrejse; hans Hustru Penelope og hans Søn Telemach. Agamemnon's sorgelige Endeligt. Digteren Homer: Iliaden og Odysseen.

Sparta.

Lyskurg (o. 880); hans strenge Love: Aristokratisk Forfatning; Opdragelsen, Pengevæsenet o. s. v.; Landbefolkningen; de ulykkelige Heloter.

Krige med Messeniernes; Bjergfæstningen Ithome. Opstand af Messeniernes; Fæstningen Ira; Helten Aristomenes; Digteren Tyrtaeus fra Athen. —

De mange græske Nybygder rundt om paa Middelhavets Kyster, især paa Sicilien og i Syditalien (Storgrækenland); Joner, især paa Lilleasiens Kyst.

Draklet i Delphi i Hellas eller Mellemgrækenland. De olympiske Lege i Landskabet Elis paa Vestkysten af Peloponnes. Egnende Lege paa andre Steder.

Athen.

Kong Kodrus opoffer sig i Kampen mod Dorerne. Archonter. Dracons strenge Love.

Den vise Solon; Tilbageerobringen af Salamis; Solon bliver Archont 594; Rettelse af Gjælden. Solons vise og milde Lovgivning. Demokratisk Forfatning: Folkets Inddeling i 4 Klasser efter Formuen; de 400's Forsamling; Folketingsforamlingen; det gamle Raad paa Areopagus. Solon hos Kong Kresus.

Pisistratus oplaster sig tre Gange til Tyran eller Enehersker i Athen. Derefter en endnu friere Forfatning end før; Ostrakismen.

Det persiske Rige.

Kong Astyages i Medien; hans Datter Mandane, gift med en persisk Høvding; deres Søn Cyrus; Harpagus og Hyrden. Cyrus's Barndom. Hvorledes Cyrus faaer Perserne til at gjøre Opstand mod Astyages, der bliver taget

til Fange i Slaget ved Pasargadæ 560. Cyrus og den rige Kong Krosus i Lydien; Floden Galys; Hovedstaden Sardes; Solons Navn. Babylons Erobring. Fortællingen om Cyrus og Massageternes Dronning Tomyris.

Cyrus's Søn Kambyses, der erobrer Egypten; hans Grusomhed.

Den fælste Smerdes. Hvorledes Darius Hystaspis bliver Konge.

Tog mod Skytherne; Thracien; Bro over Donau; Tilbagetog.

Darius ordner det store persiske Rige; Inddeling i Satrapier (20); Skattevæsen. Hovedstæderne Persopolis, Susa, Ekbatana, Babylon.

Grækerne paa Lilleasiens Kyst (Milet o. s. v.) gjøre Opstand mod Darius, understøttede af Athen. Darius's Hævn tog mod Grækenland; Forbjerget Athos. Nytt Tog: Athenienseren Miltiades feirer ved Marathon 490.

Darius Hystaspis's Søn og Efterfølger Kerges. Kerges's umaadelige Rustninger mod Grækenland; Broen over Hellespont; Indrykningen i Grækenland; Kampen ved Thermopylæ; Spartaneren Leonidas. Drakket raader Athenerne til at forsvare sig ved „*Arémure*“; Themistokles's List for at faae hele den græske Flaade med til Slag mod Perferne; Seiren ved Salamis; den ædle Aristides. Kerges's Flugt.

Athens glimrende Tid.

Perikles; Billedhuggeren Phidias. Templet Parthenon med Athenes Billedstøtte o. s. v.

Den peloponnesiske Krig

mellem Athen og Sparta samt deres Forbundsfaller. Den store Hærfører og Statsmand Alcibiades. Spartaneren Lyfander. Slaget ved Megospotamos. Athen erobres af Spartanerne 404; de 30 Tyranner.

Den vise Sokrates; Sophisterne; Sokrates's udmærkede Disciple som Plato, Xenophon o. fl. — Udmærkede Digtere:

Æschylus, Sophokles og Euripides; Aristophanes. Historie: forfatteren Herodot.

De Titusindes Tog til Persien; Xenophon; Agesilaus.

Thebens Storhed.

Spartanerne bemægtige sig pludselig Theben og indsatte 4 Tyranner til at styre det. De ædle og udmærkede Thebanere Pelopidas og Epaminondas. Hvorledes Pelopidas og hans Venner dræbe Tyrannerne og befrie deres Fædreland; Krig med Spartanerne; Epaminondas prøver forgjæves Forlig med Kong Agesilaus; feirer ved Leuktra, ja trænger heelt ned i Peloponnes; hans Landsmænds Utaalommelighed; Slaget ved Mantinea, hvor Epaminondas feirer og døer.

Kong Philip af Macedonien.

Philip bringes af Pelopidas som Gidsel til Theben og opdrages hos Epaminondas. Philip bliver Konge. Det guldbrige Land mellem Floderne Strymon og Nessus. — De hellige Krige; Philip opfaster sig efterhaanden til Herre i Grækenland. Den store athentensiske Taler Demosthenes.

Philip af Macedonien myrdes under Forberedelserne til et stort Tog mod Perferne i Epidfen for Macedonerne og Grækerne, Aar 336.

Alexander den Store,

Phillips Søn. Alexanders Barndom og Ungdom; hans Lærer Aristoteles; de homeriske Digte; Hesten Bucephalus. Tog mod barbariske Folkeslag mod Norden. Theben gjør Opstand ved et Rygte om Alexanders Død; Alexander lader Staden ødelægge.

Forsamlingen i Korinth. Alexander og Diogenes. Alexander drager med 35,000 Mand mod det uhyre persiske Rige; Kong Darius Kodomannus. Fæst ved Troia. Slag ved Floden Granikus; Alexander i Bivsfare; han frelses af Nitus. Den gordiske Knude. Alexanders Sygdom i

Tarsus i Cilicien; Lægen Philip. Stor Sejr over Darius ved Issus; Darius's Familie. Kamp med Byen Tyrus i 7 Maaneder; den haarde Behandling af Tyrerne. Alexander i Egypten. Besøg i Jupiter Ammons Tempel i den libyiske Øst. Byen Alexandria. Ny Kamp med Darius ved Gaugamela i Assyrien. De uhyre Rigdomme, Alexander kommer i Besiddelse af, især i Persepolis; hans overordentlige Gæmtilbhed mod hans Høvdinger og Krigere. Darius's sorgelste Endeligt. Hvorledes Alexander optræder, efterat det persiske Rige er erobret; Giftermaal mellem Grækere og Perserinder. Artus's Døds.

Tog til Indien. Ved Ganges tvinger Hæren Alexander til at vende om. Hjemtoget; Kampen med Mallerne; Bjergfæstningen. Toget gennem Sandørkenen.

Kun 33. Aar gammel dør Alexander i Babylon 323. Deling af Alexanders uhyre Rige: Egypten (Ptolemæus), Syrien (Seleucus) og Macedonien med Grækenland.

Rom.

Brødrene Romulus og Remus; deres Fødsel og Opdragelse; Rom bygges 754; det sabiniske Kvinderov. Senatet eller Raadet; Patriciere og Plebeiere.

Kong Numa Pompilius ordner Religionsvæsenet. Under de følgende Konger flere Krige med Naboerne. Evkampen mellem de 3 Horatier og de 3 Kuriatier.

Roms syvende og sidste Konge Tarquinius den Stolte. Hans tyranniske Regjering. En af hans Sønner krænker den ædle Lucretia, medens Tarquinius fører Krig med et Nabofolk; Brutus, der opfordrer Folket til Hævn. Kongemagten affattes 510. Rom bliver en Fristat med to Konsuler i Spidsen.

Rom som Fristat.

Tarquiniernes Forsøg paa at komme tilbage; Brutus dømmes sine egne Sønner til Døden. Kong Porfenna

hjælper Tarquinius og er nær ved at erobre Rom, der frelses ved Horatius Kollis og Mucius Scaevola.

Den langvarige Strid mellem Patricierne og Plebeierne. Plebeierne drage bort fra Rom og leire sig paa det hellige Bjerg; Patricierne tilstaae dem Folketribuner. Koriolan. Plebeierne kræve skrevne Love; Decemvirerne eller Tjemandene; den skændige Appius Klaudius; Virginia. De tolv Lovgivers Love.

Furius Kamillus. Gallerkrigen.

Kamillus erobrer Veji i Etrurien; Dødtet. Staden Faleris's Overgivelse.

Gallerne's Konge Brennus; Staden Alufium i Etrurien. Romernes Sendebud. Brennus indtager Rom undtagen Kapitolium; Kamillus, der som Landsflygtig boede i Ardea; Kapitoliums Forsvarer Manlius; de hellige Gjes. Hvorledes Kamillus frelser Rom og bliver dets anden Stifter. Indre Stridigheder: Efter Kamillus's Raad indvillige Patricierne i, at den ene Konsul maa vælges blandt Plebeierne; et Tempel for Enigheden.

Udvidelse af det romerske Rige.

Krig med Latinerne; Decius Mus opoffer sig; Torquatus: den romerske Krigstugts Strengthed. Krig med Samniternerne; en romersk Hær maa gaae under Aaget.

Krig med den yppige græske Stad Tarent i Syditalien; Kong Pyrrhus fra Epirus og hans Elefanter; den ubestikkelige og modige Fabricius. — Romernes strenge Sæder paa denne Tid.

Krigene mellem Rom og Karthago eller de puniske Krige fra Aar 264.

Første puniske Krig: Kamp paa Sicilien; Syrakus; Kong Hiero; Rom faaer en Flaade; Kamp i Afrika; Regulus og hans Fangenskab. Fred 241; Rom faaer Sicilien.

Efter Krigen erobre Karthagerne det sølvrige Spanien indtil Ebrofloden; Byen Sagunt. Den store karthaginien- sisse Helt Hannibal, hvis Fader Hamilkar havde erobret Spanien.

Den anden puniske Krig fra 218. Hannibal gaaer igjennem Gallien og over Alperne ind i Italien. Den ene Sejr i Italien efter den anden; Konsulen Scipios Nederlag. Romerne vælge Fabius Runktor eller Noleren til Diktator; dennes ubesindige Ræstkommanderende. Næste Aar lide Romerne under den ubesindige Varro et uhyre Nederlag ved Cannæ 216. Sicilien; Syrakus; Mathematikeren Archimedes. Spanien. Hannibals Broder Hasdrubal, der skulde bringe Hannibal Forstærkning. Til sidst fore Romerne under Scipio Afrikanus Krigen over til Afrika. Hannibal maa forlade Italien og levere Slaget ved Zama 201. Fred; Karthago beholder kun sine Besiddelser i Afrika. Hannibals senere Skæbne.

Romerne underkaste sig Macedonien, Lilleasien, Syrien og Egypten.

Den tredje puniske Krig. Romerne øve den ene Aret mod Karthago efter den anden. Kato i Senatet. Scipio Afrikanus den Yngre. Karthagos sidste Heltekamp i tre Aar; dets Undergang i Aaret 146.

Samme Aar indtages og ødelægges Korinth, og Grækerne miste ganske deres Frihed.

Romernes Sæder begynde at forfalde.

Kampe mellem den rige Embedsadel og Almuen. Folketribunen Tiberius Gracchus og siden hans Broder Caius Gracchus. — Numantias Undergang. — Kong Jugurtha i Numidien.

Krigene med Cimbrenne og Teutonerne.

Landene Nord for Italien og deres Indbyggere. De vilde Cimbren og Teutoner trænge ind i Gallien og hærge det; Romernes gjentagne Nederlag; Marius vælges til

Hærfører; han tilintetgjør Teutonerne ved Aquæ Sextæ i Aaret 102, og næste Aar Cimbrenne, der over Alperne vare trængte ind i Italien.

Forsatte Kampe i det Indre.

Folkepartiet under Marius og de Riges og Fornemmes Parti under Sulla. Budsforvandtekrigen. — Sullas Seire over den udmærkede Kong Mithridates i Pontus. Den sidste Tid af Marius's Liv: Minturnæ; Afrika. Sulla lader sig vælge til Diktator; hans Grusomhed; han dør 78.

De uhyre Rigdomme i Rom, især ved Bytte i Krigene og ved Udpræsning af de ulykkelige Provindser; Overdaadighed; Forlystelser af alle Slags som Skuespil, Gladiatorkæmpinger, Kampe med vilde Dyr o. s. v.; Vestikkelser, overhovedet Fordærvelse i alle Retninger.

Katilinas Sammensværgelse i Aaret 62; den store Taler Cicero.

Rom ophører efterhaanden at være Fristat.

Pompeius: Slavekrigen; Søroverkrigen; Mithridates's Undergang.

Den store Statsmand og Hærfører Julius Cæsar. Triumviratet eller Fremandsforbundet mellem Cæsar, Pompeius og den rige Crassus; Cæsar faaer Gallien, Pompeius Spanien og Crassus Syrien. Crassus falder i en Krig mod Partherne. Kamp mellem Pompeius og Cæsar. Cæsar gaaer over Rubikon. Pompeius's Nederlag ved Pharsalus i Thesalien; han flygter til Egypten og myrdes her. Cæsar og den skønne Kleopatra; Cæsar i Livsfare. Cæsar seirer overalt. Kato den Yngre i Utika. Cæsar som Lovgiver og Regent; den julianske Kalender.

Sammensværgelse mod Cæsar: Brutus og Cassius; Advarsler, som Cæsar ikke agter paa; han myrdes i Senatet 15. Marts Aar 44.

Virkningerne af Cæsars Mord: Den ærgjerrige Antonius. Den unge Oktavian, Cæsars Søsterdatter søn og tilligemed

Brutus hans Hoveddarving. Først Strid mellem Antonius og Oktavian; de slutte dog snart Forlig og indgaae tilligemed en tredje Mand, Lepidus, det andet Triumvirat i Aaret 48; Proskriptioner og forførdeligt Myrderi i Rom; Ciceros Død og Mishandling; enkelte Træk af ædlere Tænkesmaade.

I den sidste Kamp for Roms Frihed ved Philippi i Macedonien Aar 42 overvindes Brutus og Cassius; ingen af dem vil overleve Friheden. —

Antonius og Oktavian dele Riget; Antonius faaer Osten, Oktavian Vesten.

Antonius og Dronning Kleopatra i Egypten.

Antonius ægter Oktavians ædle Søster Oktavia, men kommer snart atter i Kleopatras Ledebaand.

Slaget ved Aktium i Aaret 31; Antonius og Kleopatra tage sig selv af Dage.

Rom som Keiserdømme.

Oktavian lader sig ikke kalde „Konge“, men tager kun Navnet Cæsar (Keiser); lader ogsaa indtil videre Folket beholde Skikket af Frihed. Hans nu milde Regjering; man tillægger ham Navnet Augustus (den Hæderværdige).

Under Keiser Augustus fødtes Verdens Frelser Jesus Kristus.

Kampe paa det romerske Riges Grændser, navnlig med de tydske Folkeslag; Hermann tilintetgjør en romersk Hær under Varus i Teutoburgerfjoven. — Digterne Horats, Virgil og Ovid; Historieforfatteren Livius. — August's tredje Kone, den onde Livia. August dør Aar 14 efter Kristus's Fødsel.

August's Stiføn Tiberius. Eksempler paa dette Uhyres Grusomheder: Julia; Germanicus; hans Yndling Sejjan, Høvding for Livvagten. Den Kaprea.

Tiberius's Efterfølger, den endnu mere rasende Kaligula. Dennes Efterfølger, den svage Klaudius, der lod sig lede af ryggesløse Hustruer og Yndlinger.

Den vilde Tyran Nero. Hvorledes han lader sin Moder myrde; hans Rundreise som Kunstner; Roms Brand; frygtelige Mishandlinger af de Kristne, som Uhyret skyder Skylden for Branden paa; hans Lærer, den gamle Philosoph Seneca. Opstand mod Nero; forladt af Alle flygter han i en bælgmørkt Nat fra Rom; hans Død.

Den dygtige Keiser Vespasian bringer atter Tugt og Orden i Riget. Jerusalems Ødelæggelse Aar 70, ved hans Søn Titus. Britanniens Erobring.

Den ædle Titus, „Menneskeslægtens Lyst og Glæde“. Store Ulykker under hans Regjering: en ny Jdebrand i Rom, en stor Pest, men fremfor alt et frygteligt Udbrud af Vesuv Aar 79, hvorved Byerne Herculanium og Pompeji begravnes; Udgravningen af disse Byer i vore Dage.

Efter Titus faaer Rom en ny Tyran i Domitian; derefter i henved 100 Aar gode og dygtige Keisere:

Trajan med Tilnavnet „den Bedste“; Hadrian, der selv gennemreiser alle Rigets Provindser; Antoninus Pius eller den Fromme; Markus Aurelius Philosophen.

Efter disse en Række Keisere, der næsten alle vare slette. Usædelighed tager Overhaand, Riget forfalder mere og mere, og barbariske Folkeslag paa Grændsen true og angste det bestandig.

Kristendommens Udbredelse

i de første Aarhundreder efter Kristus; stadig Forfølgelse af de Kristne; de mange Blodvidner eller Martyrer.

Keiserne begynde at tage Medregenter; deraf følgende Delinger af Riget og Tvedragt.

Keiser Konstantin, kaldet den Store, stiller sig efterhaanden af med sine Medkeisere og bliver Cnekeiser. Fortællingen om Synet, der bragte Konstantin til at gaae over til Kristendommen. — Kristendommen bliver Statsreligion: Ifødenfor det hedenske Rom gjør Konstantin Byzants, som nu kaldes Konstantinopel, til Rigets Hovedstad (330).

Konstantins fromme Moder Helena: Kirken ved Frelserens Grav o. s. v. — Eneboere, Munk, Nonner, Klostre; Støttehelgener o. s. v. — Den arianske Strid. Følgerne af, at Kristendommen var bleven Statsreligion: Begyndelsen til Hierarki eller Præstevælde.

Keiser Julian den Graftagne, der søgte igjen at indføre Hedenskabet.

Keiser Theodosius den Store.

Rigets Deling ved hans Død 395: Østriket (Orienten) eller det græske Keiserdømme, og Vestriket (Occidenten) eller det romerske Keiserdømme.

Den store Folkevandring.

De vilde Hunner fra Asien; deres Udseende, Leve- og Lænkemaade.

Hunnerne gaae Nar 374 over Volgastoden og trænge nu frem, drivende Alaner, Gotter og andre Folkeslag foran sig. Vestgotterne gaae ned i det græske Rige Syd for Donau; Tog til Italien under Kong Marik; Gotterne i Rom 410; Marik dør i Nedertalien; hans Begravelse under en Flod. Vestgotterne gaae til Spanien. Hunnerne under deres Konge Attila, „Guds Svøbe“, paa Sletterne mellem Donau og Rheis. Attila og hans Hof. I Aaret 451 trænger Attila med en uhyre Hær gennem Sydtyskland ind i Gallien, hvor Romerne i Forening med Burgunder, Franker og Vestgotter standse ham; det frygtelige Slag ved Chalons. Attila i Italien næste Aar; Benedikts Oprindelse; Pave Leo den Store.

Omtrent paa samme Tid erobre Angelsakserne England, efterat Romerne, der havde behersket det i omtrent 400 Aar, havde forladt det; Vikter og Skoter.

De frygtelige Bandaler, der gennem Spanien vare trængte over til Afrika. Bandalerkongen Genseriks skrækelige Tog til Rom; „Bandalisme“.

De uhyre Omvæltninger og de forfærdelige Udelæggelser i

Europa ved Folkevandringen; den gamle Verden gaaer under, en ny Verden reiser sig paa dens Ruiner.

Det vestromerske Riges Undergang 476; Romulus Augustulus Augustulus; Heruleren Odoacer.

Middelalderen.

Østgotterne. Keiser Justinian. Longobarberne.

Østgotterne drage fra Ungarn og Siebenbyrgen under deres Konge Theodorik den Store til Italien; Odoacers Fald; det østgotiske Rige i Italien.

Den græske Keiser Justinian. Hans udmærkede Hærsførere Belisar og Narses. Belisar tilintetgjør Bandalernes Rige i Nordafrika; den sidste Bandalerkonge. Narses tilintetgjør det østgotiske Rige 554; Østgoternes sidste Kamp ved Vesuv. Silkeavlens Indførelse i Europa. Justinian dør 565.

Longobarberne trænge under deres Konge Alboin ind i Norditalien 568, og stifte et Rige her med Pavia til Hovedstad.

Den kristne Kirkes videre Udbilling.

De ældste kristne Menigheders Forstandere: Presbyterer (Præster); Biskopper; de 4 fornemste Biskopper, der kaldte sig Metropoliter eller Patriarker, i Rom, Konstantinopel, Antiochia og Alexandria. Patriarken i Konstantinopel bliver Hovedet for Kirken i Østerlandene, medens Vesterlandenes Kirke samles under Roms Biskop, der tager Navn af „Pave“ (Fader). Adskillelse mellem den græske og den romerske Kirke.

Muhammed og Muhammedanerue.

Muhammeds Ungdom. Hvorledes Muhammed bliver Stifter af en ny Religion. Hedschra eller Flugten fra Mekka til Medina Aar 622. Hovedtrækkene af Muhammeds Lære eller Islam; Koranen. Udbredelse af Arabernes Herredømme: Syrien med Damaskus; Bagdad; Chalifen Omar erobrer Egypten 640; Dyrændelsen af Bibliotheket i Alexandria. Aar 711 gaae Maurerne over til Spanien: Seir over Vestgotherne ved Xeres de la Frontera; videre Fremtrængning gjennem Spanien ind i Frankrig, hvor Frankerhøvdingen Karl Martel eller Hammer endelig seirer over dem i det vældige Slag ved Tours 732. De kristne Riger i det nordlige Spanien.

Germaniske Folk; Frankerne.

Frankerne, en tydtst Folkestamme; de vigtigste andre tydtst Folkestammer. Leensvæsenet i de germaniske Lande.

Frankerne trænge paa Folkevandrings Tid ind i Gallien; Merovingen Chlodwig udbreder Frankernes Herredømme: Levingen af det vestromerske Rige; Burgunderne; Alemannerne; Chlodwig lader sig døbe 496 tilligemed 3000 Franker; Kongens Salving; Vestgotherne, der vare Arianere. Chlodwigs svage Efterfølgere; de mægtige Hushovmestere, blandt hvilke Karl Martel. Karl Martels Søn, Pipin den Lille, lader sig krone til Konge 752, hvorved Merovingerne afløses af Karolingerne.

Tydslands Apostel, den hellige Winfried eller Bonifacius fra England; efter et daadrigt Liv dræbes Winfried af Friiserne 755.

Nordboerne.

De ældste Beboere af de skandinaviske Lande. Nordboernes eiendommelige Gudelære, Asatroen. Træk af Nordboernes Liv i Almindelighed. Mærkelige Hovdinge. De nordiske Smaarigers Samling til større Heelheder: Gorm den Gamle i Danmark; Harald Haarfager i Norge 872. Sveariget og Gøtariget. Island som Tilflugtssted for det eiendommelige nordiske Liv.

Nordens Apostel, den hellige Ansgar, bringer Kristendommen til at slaae Rødder i Danmark og Sverrig († 865).

Karl den Store,

en Søn af Pipin den Lille. Kamp med Sachserne; Irmensoelen. — Krig med Longobarbernes Konge Desiderius, der havde angrebet Paven; Hovedstaden Pavia; det lombardiske Riges Undergang; hvorledes Karl modtages i Rom. — Ny Kamp med Sachserne; hvorledes Karl behandler dette vilde Folk. — Karls Tog til Spanien, der erobres indtil Gbrosloben; Tilbagetoget: Nederlaget i Dalen ved Ronceval; Helten Roland. — Sachserne reise sig paany under deres tappre Hovding Wittekind; Enden paa de mange Kampe med Sachserne; Wittekind's Død.

Kampe med Grændsefolken: de Danste, Slaverne, Avarerne o. s. v. Omfanget af Karl den Stores Rige.

Pave Leo kroner i Aaret 800 i Rom Karl den Store til „romersk Keiser“.

Den Klogskab og Kraft, hvormed Karl ordner og styrer sit store Rige: Grever, især Markgrever og Senegrever; Basalvæsenets Udvikling. Karls Omsorg for Religionen og Kirkevæsenet. Kirkemusik, Sang o. s. v.; Præstevældens Udvikling. Anlæg af Skoler, ogsaa en Hoffkole. Karls egen Dannelse; lærde Mænd ved hans Hof. Karls Forhold til Kalifen i Bagdad Harun al Raschid. Karl dør 814.

Karl den Stores Rige efter hans Død.

Karls Søn den svage Ludvig, med Tilmænet den Fromme. Ludvigs bestandige Stridigheder med hans Sønner, der 3 Gange affætte deres Fader. Efter hans Død Krig mellem hans Sønner; Deling af Karls Rige 843: Italien, Frankrig, Tydskland. De svage og ubelige Karolinger uddøe snart i Italien og Tydskland; i Frankrig uddøer Slægten først 987, hvorefter det capetingiske Hus begynder med Hugo Capet.

Normannertogene; Englands Erobring. De skandinaviske Riger.

Søtog allerede fra den ældste Tid af, især af Danste og Nordmænd; Plyndringer rundt om paa Kysterne; nogle Steder oprettes selvstændige Riger, navnlig i Frankrig (Normandiet 911; Rolf Ganger); England og Irland.

Mærkelige nordiske Fyrster: Hakon Adelssteen i Norge, der forgjæves prøvede paa at skaffe Kristendommen Indgang. Hakon Jarl; hans Jver for Hedenskabet. Kong Olaf Trygvæsen; hans Jver for Kristendommen. Slaget ved Svold: den norske Jarl Erik og den danske Konge Svend Tveskjæg; Ormen hin Lange. — Den danske Konge Harald Blaatand: Kamp med den tydske Keiser Otto. Den hedenske Høvding Palnatok; Jomsborg og Jomsvingerne. Svend Tveskjæg; Englands Erobring. Svends Søn Knud den Store, der paa ny samler hele England under sig efter den tappre Edmund Jernsides pludselige Død; Thinglid. Kamp med den norske Konge Olaf den Hellige; Knuds Svoger Ulf Jarl; Norges Erobring. Knuds Død 1035; hans store Rige opløses. — Det danske Herredømme i England ophører; England under Edvard Confessor, og efter ham den angelsaksiske Konge Harald Godvinsen; dennes Kamp med den norske Konge Harald Haardraade (Slaget ved Stamfordbridge) og strax efter med Wilhelm Erobreren fra Normandiet (Slaget ved Hastings 1066).

Den danske Konge Svend Estridsen; hans langvarige Kamp med de norske Konger Magnus den Gode og Harald Haardraade. Svends 5 Sønner, navnlig Knud den Hellige og Erik Elegod (Væringerne i Konstantinopel). Valdemar den Store, en Søn af Hertug Knud Lavard; Borgerkrige; Valdemars Kampe med Venderne; Bisp Absalon; Arkona paa Nygen. — Norske Konger: Sigurd Jorsalafar og senere Kong Sverre. — Island: Historiefrikeren Snorre Sturlesen. Valdemar den Stores Sønner Knud den Sjette og Valdemar Seir: stadig nye Kampe med Venderne. Den tydske Keiser Frederik Nøbskjægs Forsøg paa at bringe

Danmark under tydske Herredømme; Hertug Bugislaw af Pommern. Erobringen af Estland; Slaget ved Neval; Dannebrogssfanen. Kampe med Nordtydskland; Grev Henrik af Schwerin; Slaget ved Bornhoved: Ditmarskerne. Valdemar II som Lovgiver: jydsk Lov. Dronning Dagmar. Valdemars Sønner Erik Plovpenning og Abel, der først var Hertug i Sønderjylland. Det danske Riges Forfald under stadige Kampe mellem Kongemagten og Geistligheden, og Krige med Hanserstederne; tilsidst Opløsningsstilstand: Grev Geert af Holsteen; Niels Ebbesen. Ny Oplømsstrøg af Riget under Valdemar Atterdag og hans Datter Dronning Margrete, der forener Danmark, Norge og Sverrig ved Kalmarunionen 1397.

Tydskland under det sachsiske og det frankiske Huus. Pave-magtens Udvikling; Pave Gregor VII.

Den første Keiser af det sachsiske Huus Henrik Fugle; sænger. Hans Kampe med de vilde og tappre Ungarer eller Magyarer, som han først maatte betale Skat til, men tilsidst tilseiede et stort Nederlag (ved Merseburg 934). Udvikling af Kjøbstæder og Borgerstand. Riddervæsen; Ridderspil eller Turneringer. Otto den Store; Erobring af Lombardiet. Seir over Ungarerne. Hans Efterfølgere Otto II og Otto III: idelig nye Tog til Italien.

Balg af Grev Conrad af Franken til Keiser; Indførelse af „Gudsfreden“. Conrads kraftige Søn Henrik III. Henrik IV (1056—1106): Hans Opdragelse. Den myndige Pave Gregor VII (Hildebrand). Gregors omfattende Bestræbelser for at løsrive Kirken fuldkomment fra Staten: befaler Præsterne at leve i ugift Stand (Celibat); opkaster sig til Dommer endog over Keiseren, der først trodses ham, men derefter bliver sat i Van og tilsidst nødt til dybt at ydmyge sig: Canossa. Henriks Hevntøst; han seirer først over en Modkeiser, Rudolph af Schwaben, og iler saa mod Paven, der dog frelles af den normanniske Hertug Robert Guiscard i Dreilitalen. Henriks sidste Levetid. — Investiturstriben; Simon. Investiturstriben fortsættes under Henrik V, med hvem det frankiske

Huus uddøer 1125. — Kamp mellem det høhenstaufriske og det welfiske Huus.

Markgrevfabet Brandenburg stiftes af Albrecht med Tilnavnet Bjørnen, 1142; Albrechts Kampe med Bønderne.

Korstogene.

Stadige Pilgrimsvandringar til Jerusalem siden Opbyggelsen af den prægtige Kirke over Frelserens Grav (under Konstantin den Store). Milde Stiftelser til Pilgrimenes Bedste. Relikvier. Jerusalems Erobring af Araberne, der atter senere fortrængtes af Tyrkerne. Pilgrimenes sørgelige Stilling fra denne Tid af.

Peter af Amiens. Hans Foretræde for Pave Urban; hvorefter han derefter drager omkring i Italien og Frankrig og henriver Alle ved sine gripende Skildringer. Kirkeforsamlingen i Clermont 1095; „Korsfarerne“. Det første Korstog i Aaret 1096: Gottfred af Bouillon. De første uordentlige Starers Tog gennem Ungarn, Bulgariet og videre frem; Nicæa. Hovedherens Samling ved Konstantinopel og Overgang til Asien (600,000 Mand). Herens Lidelser. Den langvarige Beleiring af Antiochia; Gottfred af Bouillons Heltemod. Antiochia erobres, men angribes snart efter af en tyrkisk Fyrste Kerboga; Antiochias vidunderlige Frelse. Kampen om den hellige Stad, der endelig tages med Storm i Juli 1099; Korsfarernes vilde Grusomhed ved Siden af deres brændende Andagt. Indsættelse af en „Konge“ af Jerusalem.

Tilstanden i det hellige Land, efterat Jerusalem var erobret. Endelig fratager Sultan Saladin af Egypten atter de Kristne Staden 1187. Nye Korstog før og efter denne Begivenhed: Fredrik Rødfjæg; Richard Løvehjertes Vedrifter og den skammelige Fremfærd, der blev udviist mod ham. Ludvig den Helliges to Korstog (til Egypten og Tunis). Erobringen af de Kristnes sidste Besiddelse Akre 1291.

De store og indgribende Virkninger, Korstogene havde

paa Europa: Forædling af Riddervæsenet; Stiftelse af Ridderordener; adelige Naaben og Familienavne. Opblomstring af Handel og Skibsfart, især paa Middelhavet: Benedig, Genua o. s. v. Udvikling af Kunstflid: Silkeæverier, Tilvirkning af Sukker o. s. v. Opsving i Videnskab og Kunst, overhovedet Opblivelse og Forædling af hele Livet i Europa.

Riddertiden og dens Digtning. Ridderordenerne.

Udviklingen af Adels- og Riddervæsenet: de Pligter, der paalaae Medlemmerne af Ridderordenerne. Opbyggelsen til Ridder. Riddertidens Digtning: Troubadourer, Minstrel.

De vigtigste Ridderordener: Johanniterriddere (senere: Malteserriddere). Tempelherrerne; disses store Rigdom og Magt, især i Frankrig; Phillip den Smukkes Fremfærd mod Ordenen, der ophæves 1307; de Grusomheder, der udøvedes mod Tempelherrerne; Ordenens sidste Stormester Molay.

Den tydske Orden, der først opstod senere. De tydske Ridders Kamp med de hedenske Preussere, der undertvinges; Marienburg.

Pavemagten naaer sin højeste Udvikling under Innocents III. Munkordener. Kjettere.

Den statskloge og kraftige Pave Innocents III fuldender Gregor VII's Værk at gjøre Kirken uafhængig af den verdslige Magt og tilsidst hæve Pavedømmet over Keiserdømmet. Innocents hjælper Fredrik II at blive Keiser i Tydskland; bærer Phillip August af Frankrig og den engelske Konge Johan uden Land; lægger Grunden til Kirkestaten. Den Magtsfyldte og Herlighed, hvormed Innocents Aaret før sin Død kan fremtræde paa den store Kirkeforsamling i Laterankirken i Rom 1216.

Pavedømmets Udvikling fremmes ved Udviklingen af Munkvæsenet; Stiftelse af Munkordener, som: Benedictinerordenen, Franciskanerordenen, Dominikanerordenen, stiftet nærmest for at opspore og omvende „Kjettere“.

Oprettelse af særegne Domstole til at forfølge og straffe

Rjættene: den frygtelige Inquisition, især i Spanien og Portugal; Maaden, hvorpaa dens Offre behandlede.

Baldenserne og andre Rjættene i det sydsørlige Frankrig; grusomme Krige mod dem.

Hohenstaufferne i Tydskland og Italien (1137—1268).

Konrad III af Hohenstaufen fra 1137. Kampe med Welferne, især den heltemodige Henrik Løve af Sachsen og Bavern. Konrads Efterfølger Fredrik Rødsfjæg (1152 til 1190): Udsoning med Welferne. Idelige Tog til Italien, navnlig Norditalien; de rige Stæder her, især Mailand, som Fredrik tilsidst lader ødelægge. Nyt Forbund af Stæderne og ny Kamp mod Undertrykkerne; Keiserens Nederlag og Udmygelse, da Henrik Løve forlader ham. Henrik Løves Straf og Udmygelse. Fredriks Død. — Fortsatte blodige Kampe i Italien under Fredriks Søn Henrik VI og efter hans Død ny Kamp i Tydskland mellem Hohenstauffer og Welfer. Den dygtige Hohenstauffer Fredrik II (1212—1250): Hans Forskjærlighed for Neapel og Sicilien. Heftige Kampe med Paverne; Vansættelser; et Korstog, ved hvilket Jerusalem for en kort Tid erobres tilbage. Oprør i Tydskland af hans Søn Henrik. Fornyet heftig Kamp i Norditalien, som Fredrik, dog forgjæves, søger at kue. Pave Innocents IV. Fredrik II's unge Sønnesøn Conradin, den sidste Hohenstauffer, Arving til Sicilien og Neapel; Ludvig den Hellige af Frankrigs Broder, Karl af Anjou, bemægtiger sig ved Pavens Hjælp disse Lande; Conradins og hans unge Ven Fredrik af Østerrigs Tog mod Karl; deres Nederlag og Undergang (1268); Forbittrelse og Heventorst især paa Sicilien: den sicilianiske Vesper anden Paaske dag 1282.

Tilstanden i Almindelighed paa denne Tid i Tydskland: Usikkerhed, Lovløshed, rovgjerrige Riddere. Forbund mellem Hamborg, Lübeck og en Mængde andre Stæder til fælles Sikkerhed: den saakaldte Hanse. Hansestædernes Rigdom; deres Magt til Søes og til Lands og deraf følgende Overmod; Hovedstaden Lübeck; Wisby paa Gulland.

Tilstanden i Italien: Blomstring af Handel, Kunst og Videnskaber; de udmærkede Digtere Dante og Petrarca.

De mægtige flandriske Stæder.

De to første Keisere af det habsburgske Huns, Rudolph II og Albrecht I. Sveitsernes Frihedskamp.

Sørgelig Oplosningstilstand i Tydskland efter Fredrik II's Død: det store Interregnum til 1273. Rudolph af Habsburg (1273—1291): Kampe med trodsige Fyrster og rovgjerrige Riddere; Ro og Orden vende efterhaanden tilbage under hans milde, men kraftige Styrelse. Hans Søn og Efterfølger, den herskelyste Albrecht. Sveitsernes Forhold til Tydskland dengang; Stovkantonerne Sveits, Uri og Unterwalden; de stolte Fogder, Albrecht indsætter, især Gesler. Werner Stauffacher, Walthar Fürst og Arnold af Melchthal; Mødet paa Engen Rütli ved Vierwaldstättersøen. Walthar Fürst's Svigersøn Wilhelm Tell; Tell og Gesler; Altorf. Hvorledes Sveitserne den 1. Januar 1308 bemægtige sig Fogdernes Borge. Albrecht myrdes af sin Brodersøn, Johan af Schwaben; Hevnen. Albrechts Søn Hertug Leopolds Angreb paa Sveitserne; Slaget ved Morgarten 1315. Nyt Angreb senere af en anden Leopold af Østerrig (den første Brodersøn): Slaget ved Sem-pach 1386; Arnold af Winkelried.

Efterhaanden Tilslutning af flere nye Kantoner til de tre Stovkantoner.

Den skrækelige Pest, den saakaldte sorte Død, der i Midten af det 14de Aarhundrede hærgede Europa.

Uplid i Kirken. Kirkeforsamling i Costniz. Johan Huss.

Pavebøddets Obergreb fortsættes; den kraftige Modstand herimod af den franske Konge Philip den Smukke; Pavesædet flyttes fra Rom til Avignon (det babyloniske Fangenskab 1309—1378); tilsidst to Paver, en i Rom og en i Avignon. Almindelig Trang til en ny Kirkeforbedring.

Keiser Sigismund i Tydskland: Kirkeforsamlingen i Costniz, der dog ingenlunde tilbebringer den Kirkeforbedring, der trængtes til. Reformatoren den ædle Johan Husz i Prag. Husz onsker sin Lære bedømt af Conciliet; Keiserens Troløshed. Husz døer Martyrdøden paa Baalet 1415. Husz's Ven Hieronymus. Husz'iterne; deres Kamp med Sigismund; Biska.

Spanien og Portugal.

Stiftelsen af et uafhængigt Chalifat i Cordova. Senere Opøsning af dette Rige i flere uafhængige Stater, især Granada og Cordova. De kristne Riger i Spanien, især fra Midten af det 11te Aarhundrede: Kongerigerne Navarra, Aragonien og Catalonien. Helten Eid. Stiftelsen af Kongeriget Portugal i Midten af det 12te Aarhundrede.

Karl VI og Karl VII i Frankrig; Kamp med Englænderne; Rigen af Orleans.

Karl VI's Mindreårighed under to skinsyge Onklers Formynderskab; gjentagne Anfald af Banvid hos Karl. Blodig Strid mellem Kongens Broder Hertug Ludvig af Orleans og hans Fætter Hertug Johan den Uforsædede af Burgund. Angreb af Englænderne paa Frankrig; deres Seir ved Azincourt nær Calais 1415. Splid i den kongelige Familie: Dronning Isabeau og hendes Søn Dauphinen Karl; Mordet paa Johan den Uforsædede; dennes Søn Philip den Gode. Dronningens og Philips beryggede Overenskomst med Henrik V af England: Henrik V's og Karl VI's Død.

Karl VII's ulykkelige Stilling. Hans modige Dronning Maria af Anjou. Blodsøllig, uventet Frelse: Bondepigen Jeanne d'Arc; hvorledes hun kommer til Kongen; hendes Heltemod; Orleans's Befrielse. Hvorledes hun derefter fører Kongen til Reims, hvor han høitidelig krones. Hendes Fangenskab og Død paa Baalet.

Karl den Driftige af Burgund og Sveitserne. Keiser Maximilian I.

Den svage Keiser Fredrik III (1439—1493), en Slægtning af den ved Sempach faldne Hertug Leopold. Den rige og mægtige Hertug Karl den Driftige af Burgund, Philip den Godes Søn; hans Fordring paa at faae Kongetitel; Mødet i Trier. Karls Tog først mod Lothringen, saa mod Sveitserne: Nederlaget ved Granson 1367. Fornyet Angreb paa Sveitserne et halvt Aar efter: Slaget ved Murten. Senere nyt Angreb paa Lothringen, der faaer Hjælp af Sveitserne: Slaget ved Nancy 1477, hvori Karl falder. Fredrik III's Søn og Efterfølger Maximilian (1493—1519). Hans Giftermaal med Karl den Driftiges Datter og Arving Marie. Kraftig Hævdelse af Landefreden; Indretning af en Rigs-kammeret; Inddeling af Tydskland i 10 Kredse. Indrettelse af Postvæsen: Frants af Paris.

Kampene i England mellem Husene Lancaster og York eller den røde og den hvide Rose.

Englændernes store Besiddelser i Frankrig; langvarige og blodige Krige om disse; den udelige Henrik VI; hans Dronning, den kloge og kraftige Margarethe af Anjou. Opstand af Hertugen af York, der gjorde Paastand paa Tronen; det yorske Husets (den hvide Roses) Seir; Henriks færgelige Skjæbne: Edward IV af York; dennes Broder, den skændige Hertug Richard af Glocester, der tilsidst bemægtiger sig Tronen og lader sine to uskylelige Brodersønner grusomt myrde. Henrik VII af Lancaster, der overvinder og fælder Richard.

De skandinaviske Riger.

Tilstanden under Kalmarunionen. Den udelige Kong Erik af Pommern; fortsatte Krige med Hansestæderne. Opstande i Sverrig; Engelbrecht Engelbrechtssøn; Rigsforstanderen Karl Knudsen. Det oldenborgske Husets Tronbestigelse med Kristian I. Fortsatte Kampe med Sverrig; Rigsforstanderen Sten Sture den Ældre. Forholdet til Hertugdømmerne Slesvig og Holsten.

Kong Hans: Fortsat Kamp med Sverrig, der erobres og atter mistes. Kamp med Dittmarskerne 1500. Hans's Søn Kristian II.

Det østlige Europa og Asien.

Slaviske Riger i Osteuropa: Storfyrstendømmet Moskau. Kongeriget Polen under Boleslaus I; senere Deling af hans store Rige. Kampe med de tydske Riddere i Preussen.

Magyarernes Rige i Ungarn: Stephan I den Hellige, der lader sig krone til Konge Aar 1000. Krige med Grækerne g Venetianerne; Korsfarerne.

Mongolerne i Mellemasien. Deres Udseende og Leve- maade. Den frygtelige Mongolersyrste Dschingischan (o: Høvdingernes Høvding); Erobringer vidt og bredt mod Ost og Vest; Dschingischan dør 1227. Udvidelse af Erobringerne under hans Efterfølgere: Rusland, Polen, Ungarn, Chalifatet i Bagdad o. s. v. Mongolerrigets snarlige Forfald og Op- løsning i flere Stater.

Tyrkerne, en vidt udbredt Stamme i Asien; Stiftelsen af det osmanniske Rige; Janitschaverne. Osmanernes store Erobringer ogsaa i Europa, især under Sultan Bajazeth Iderim (o: Lynet); Bajazeths Sejr over en stor Kristenhær ved Nikopolis i Bulgarien. Hans Kamp med den frygtelige Tamerlan (o: den lamme Timur) ved Angora i Lilleasien (1402). Kampe med Ungarerne: Slaget ved Varna 1444.

Det østromerske eller græske Rige: Folkets Fordærvelse og Rigets gradvise Oplosning under bestandige Kampe med Tyrkerne. Den sidste Keiser Konstantin XI; hans Kamp med den ærgjerrige tyrkiske Sultan Muhamed II; Konstantinopels heltemodige Forsvar; Konstantins Fald; Sophietirken.

Vigtige Opfindelser.

Hvad Sømandene i ældre Tider havde at rette sig efter paa deres Farter. Opdagelsen af Magnetstenens Egens- kaber; Magnetnaal, Compas.

Kruidt; Brug deraf i ældre Tider; Opdagelse af Kruidtets Brugbarhed til Ildvaaben (Franciskanermunken Berthold Schwarz 1354?): først Kanoner, senere Haand- ildvaaben. Følgerne af Indførelsen af Ildvaaben, deels paa Krigen, deels paa det borgerlige Samfund i Almindelighed: Leensvæsenet; Leietropper og staaende Hære.

Bogvæsenet i ældre Tid: Afskrivning af Bøger; Pergament. Gravbets Opfindelse af Bogtrykkerkunsten: Udfjæring af Træplader til at trykke Spillekort, Helgenbilde- leder o. s. v.; Papir af Klude; Udfjæring af hele Bøger i Træplader. Opfindelsen af bevægelige Bogstaver: Johan Guttenberg fra Mainz; Metalbogstaver, Bogtrykkerværte o. s. v. De første trykte Bøger, navnlig Bibelen. De store Virkninger af Bogtrykkerkunstens Opfindelse.

De store Opdagelser.

Indien (Ostindien) og dets herlige Frembringelser. De gamle Handelsveje mellem Indien og Europa, især den over Alexandria.

Portugal: Prinds Henrik Søfarer; Opdagelser langs med Afrikas Kyst; Madeira, hvor de uhyre Skove brændte. Man kommer Syd for Linien uden at blive dræbt af Heden! Det gode Haabs Forbjerg 1486.

Kristopher Kolumbus fra Genua. Hans Ungdom; Giftermaal med en bekjendt portugisisk Opdagers Datter. Den Overbevisning, han kom til ved at læse denne Opdagers Papirer og ved egne Erfaringer. Kolumbus gaar med sin Opdagelsesplan til Portugal; saa til Genua; endelig til Spanien. Kong Ferdinand den Katholske af Aragonien og Dronning Isabella af Kastilien. Maurerne i Spanien, der i Aarhundreder havde kæmpet mod de Kristne, miste deres sidste Besiddelse, Granada; den mauriske Kultur i Spanien; Alhambra. Dronning Isabella vindes for Kolumbus's Plan og gaaer endelig ind paa hans Fordringer.

Kolumbus affælder den 3. August 1492 med tre smaae

Skibe og 120 Mand fra Palos. Hans Hændelser paa Rejsen over det uhyre Verdenshav. Endelig den 12. October 1492 naaer man Land; Optrinene ved Landgangen. De Indsøbte; „Guanahani“, som Kolumbus kaldte „St. Salvador“ (Frelseren); Navnet Vestindien; Naturen her. Opdagelsen af Kuba; Tobaksrygning. Haiti; den venlige Kajit her; de vilde Karaiter, der vare Mennefskædere. Kolumbus vender tilbage; Hændelserne paa Hjemreisen. Efter 7½ Maanedes Fraværelse løber Kolumbus atter ind i Palos. Hans Modtagelse i Spanien.

Ny Opdagelsesreiser; en Mængde af de vestindiske Der opdages. Misforståelse blandt Spanierne, der vilde have Rigdom uden at arbejde. En stor Sammensværgelse blandt de Indsøbte paa Haiti; med 200 Mand Fodfolk, 20 Ryttere og 20 store Hunde adsplitter Kolumbus en Hær paa 100,000 Mand.

Kolumbus's Fjender i Spanien; Bobadilla; Kolumbus's Venner. — Kolumbus's fjerde og sidste Reise; et halvt Aars Ophold hos de Wilde paa Jamaica. Kolumbus dør 1506. Navnet Amerika.

Portugiserne finde Veien heelt til Indien omkring det gode Haabs Fjerg: Vasco de Gama 1498. Hvorledes Brasillien opdages to Aar efter.

Erobringen af Mexiko: Spanne Søfolks Fortællinger om Landet; Statholderen paa Kuba sender en dristig Egentyrer ved Navn KorteZ ud for at erobre Mexiko, et Rige, der var langt større end Spanien; Keiser Montezuma; Mexikanernes store Kultur; flere af de Indsøbte forene sig med KorteZ; Maaden, hvorpaa han modtages i Mexiko. KorteZ tager pludselig Keiseren til Fange; frygtelige Kampe i og omkring Mexiko; Montezuma's Død; KorteZ's Tilbagetog og endelige Seir. Den Utafnemmelighed, hvormed KorteZ behandles.

Den første Verdensomseiling 1520: Fernando Magellan udsendes for at finde en Gjennemseiling gjennem

Sydamerika; Magellansstrædet; Patagonierne; de philippinse Der, hvor Magellan bliver dræbt.

Det guldrige Peru erobres 1530 af den raae Frants Pizarro; hans troløse og grusomme Udsærd.

De vigtigste Følger, som Opdagelsen af Amerika og af Søveien til Indien havde for Europa: nye hidtil aldeles ubekjendte Frembringelser, f. Ex. Kartofler; Udbredelse af allerede bekjendte, som Kaffe, Sukker, Bomuld; Heste o. s. v. Den uhyre Rigdom paa Guld, Sølv, Edelstene o. s. v. Den sørgelige Lod, der traf de stakkels Indsøbte i Amerika. Negerhandelens Oprindelse.

Den nyere Tid.

Reformationen.

De mange falske Lærdomme i den katolske Kirke: Paven som Kristus's Statholder paa Jorden; Pavens Ufeilbarhed; gode Gjerninger; Faste; Bodsøvelser o. s. v.; Skjærnsild; Munk- og Helgenvæsenet. Ufladshandel.

Martin Luther, født i Eisleben i Sachsen den 10. November 1483; hans Barndom. Luther studerer efter sin Faders Dnske Retsvidensskaben. Hvad der bringer ham til at forlade Retsstudiet; han gaaer i Kloster. Hans Liv i Klosteret. 25 Aar gammel bliver Luther Lærer ved det nye Universitet i Wittenberg, og snart efter ogsaa Præst. Luther sendes i et Grinde for sin Orden til Rom; de Indtryk, han her modtager.

Dominikanermunken Johan Tezel; Afskaffelse; Pave Leo X; Pederkirken. Luther prædiker imod Tezel; de 95 Sætninger, som Luther opslaaer paa Kirkeboen i Wittenberg Allhelgensdag 1517. Paven sætter Luther i Ban. Luther opbrænder Banbullen 1520.

Keiser Karl V i Tydssland, der allerede iforveien var Konge af Spanien. Kurfyrst Fredrik den Visse af Sachsen. Rigsdagen i Worms 1521; Luther for den store og glimrende Forsamling; de Ord, hvormed han slutter sine Erklæringer. Luther faaer Lov til at forlade Worms, men erklæres kort efter for fredløs; bliver paa Hjemveien pludselig tagen til Fange og ført til det gamle Slot Wartburg; Luthers Ophold her; Urolighederne i Wittenberg, der bringe ham til at forlade Wartburg.

Luthers Husliv; Philip Melancthon og andre trofaste Venner af Luther.

Misforstaaelse af Luthers Lære om kristelig Frihed; den skrækkelige Bondetrig i Schwaben og Thüringen; Thomas Münzer; Gjendøberne i Westphalen.

Luthers Lære udbreder sig mere og mere. Forskjellige Navne paa Luthers Tilhængere: Lutheranere, Protestanter, Evangelisk-Kristne. — Den augsburgske Troesbekjendelse 1530. — Luther dør i Eisleben 1546.

Ulrich Zwingli i Zürich, Luthers Samtidige. Zwinglis Lære. Han er ogsaa politisk Reformator; ivrer mod at bortleie unge Sveitsere til fremmed Krigstjeneste. Hans Læres Udbredelse. Forsøg paa at tilvejebringe Enighed mellem Reformatorerne i Tydssland og i Sveits. Kamp mellem de katolske og de reformerte Kantoner; Zwingli falder i Kampen; Mishandling af hans Lig. — Johan Kalvin i Genf.

I hvilke Lande Zwinglis og Kalvins Lære, der kaldes den reformerte Lære, fornemmelig udbredte sig.

Widenskab og Kunst blomstre op i de Lande, hvor den lutheriske, og hvor den reformerte Lære indførtes.

Keiser Karl V.

Karls Person; hans Ungdom og hans Liv i Almindelighed; hans udstrakte Herredømme. Karls Krige med Kong Frants I af Frankrig om Norditalien. Karls Toge til Nordafrika; Tunis og Algier. Krig mellem Protestanterne og Katholikerne; Herug Morik af Sachsen, der først holder med Keiseren og bliver Kurfyrste, men siden pludselig gaaer imod ham og skaffer Protestanterne fri Religionsøvelse. Karls Tungstindighed i hans sidste Aar; han nedlægger Regjeringen og overdrager den til sin Søn Philip og sin Broder Ferdinand. Karl trækker sig tilbage til Klosteret St. Just i Estremadura; dør 1558.

Jesuitordenen.

Ignatius Loyola, Page hos Ferdinand den Katholske og Isabella; Kamp med Franskmændene i en Borg i Biskaya; haardt saaret; hans Heltemod under Libellerne; Selgenhistorier; hos Paven i Rom; Pilegrimreise til det hellige Land; vil ombende Bantroe her, men maa ikke; beslutter efter sin Tilbagekomst at stifte en Orden (1540); Ordensløfterne; Ordenens Formaal; Maaden, hvorpaa den bestyredes; dens overordentlige Virksomhed ogsaa i andre Verdensdele.

Liv og Strid mellem Lutheranere og Reformerte, hvilket svækket den nye Lære ligeoverfor Katholikerne.

Kristian II i Danmark og Gustav Basa i Sverrig.

Kalmarunionen ophører.

Kristian II's Ungdom. Riggsforstanderen i Sverrig; Steen Sture den Yngre, og Erkebiskop Gustav Trolle. Krig med Steen Sture; Gidslerne, som Kristian bortfører, deriblandt Gustav Erikson Basa; Sverrig erobres; det stockholmske Blodbad (1520); Opstand i Sverrig under Gustav Basa, der var flygtet bort fra sit Fangenskab; Dalekarlene.

Sverrig løsriveres fra Danmark, og Gustav Basa vælges til Konge.

Den danske Adels Misfornøielse med Kristian den Anden; Hertug Fredrik indkaldes; Kristians Flugt og senere Forsøg paa igjen at bemægtige sig Tronen; hans Fangenskab og Død. Kristians høie Planer; hans store Egenstaber ved Siden af de flette.

Reformationens Indførelse i Danmark, Norge og Sverrig.

Reformationens Begyndelse under Kristian II, og dens stærke Udbredelse under Fredrik I; Hans Tavsens Tilstand efter Fredrik I's Død; Grevens Feide; Lybækkerne; Johan Rangau; Peder Stram. Under Kristian III indføres den lutherste Lære fuldstændig: Rigsdagen i Kjøbenhavn 1536.

Gustav Basas Iver for den lutherste Lære; den kloge og sindige Maade, hvorpaa Gustav gennemfører Kirkeforbedringen i Sverrig.

Reformationen i Frankrig. Bartholomæusnatten. Henrik IV.

Under store Stridigheder og Kampe udbreder den reformerte Lære sig i Frankrig, hvor de Reformerte faae Navn af Hugenotter. Den skjændige Dronning Katharine af Medici og hendes Sønner Frants I, Karl IX og Henrik III. Hovederne for de Reformerte: de to unge Fyrster, Prindsen af Condé og Kong Henrik af Navarra, samt den gamle ærværdige Admiral Coligny. I Spidsen for Katholikerne Familjen Guise. Skjændigt Forræderi mod Hugenotterne: Under Paastud af et Vgteskab mellem Henrik af Navarra og Katharine af Medicis Datter løftes de fornemste Hugenotter til Paris; det frygtelige Blodbad paa dem Bartholomæusnatten den 24. August 1572.

Henrik IV: I 5 Aar feirrige Kampe med Katholikerne; tilsidst bestemmer Henrik sig til at gaae over til den kattholste Lære; de Reformertes Misfornøielse; for at tilfredsstille og-

faa dem udsteder han det nantisse Edikt 1598. Hans fortræffelige Minister og Ven Hertugen af Sully. Henriks store Planer. Hvor god og dygtig en Fyrste Henrik end var, vedblev han dog at have mange Fjender, især Jesuitterne; hvorledes han tilsidst myrdes af den rasende Frants Ravallac 1610.

Reformationen i England. Henrik VIII og hans nærmeste Efterfølgere.

Henrik VIII's ustabile Karakter; hans Forfvar for Pavedømmet mod Luther; han vredes paa Paven, fordi han negter at stille ham fra hans Dronning Katharine af Arragonien; løsriver nu England fra den kattholste Kirke, og gjør sig selv til Hoved for „den engelske Kirke“. Henriks Voldsomhed; hans mange Dronninger.

Reformationens stærke Udbredelse i England i de første Aar efter Henriks Død under hans Søn Edvard VI. Derefter den ivrige kattholste Dronning Marie; hun ægter Philip II af Spanien; søger med Sværd og Lid at udrydde den nye Lære; til Lykke for England dør hun dog snart. — Den ædle og uheldige Johanne Grey.

Elisabeth, Datter af Henrik VIII og den uheldige Anna Boleyn; bestiger Tronen efter Marie, der kun med Nød og næppe havde ladet sig afholde fra ogsaa at lade hende henrette. Elisabeths store Egenstaber og hendes Svagheder. Elisabeths ordner paany Kirkevæsenet; ingen Forsølgelser, men dog strenge Kirkelove. — Elisabeths Forhold til Marie Stuart, Dronning af Skotland. Mariæ Opdragelse i Frankrig og Giftermaal med den franske Kronprinds Frants, hvorved hun for en kort Tid ogsaa bliver Dronning i Frankrig. Efter Frants's Død vender hun tilbage til Skotland; Tilstanden her; Reformationen seirer fuldstændig, især ved den ivrige og virksomme Præst John Knox's Bestræbelser. Det spændte Forhold mellem Dronning Marie og Dronning Elisabeth; Marie ægter Grev

Henrik Darnley og senere Grev Bothwell; Opstand af Adelen; Marie bliver slagen og tager sin Tilflugt til Dronning Elisabeth. Maries Behandling i England. Til sidst dømmes Marie for Højforræderi; Maaden, hvorpaa hun gaar Døden imøde. Paven sætter England i Ban; Krig med Spanien; Philip II's uovervindelige Armada. Elisabeths Yndling Greden af Essex; hans Endeligt. Englands Storhed: Søhelte som Frants Drake. Den store Sørgespilddigter William Shakespeare.

Reformationen i Nederlandene. Nederlandenes Frihedskamp. Philip II.

Nederlandenes blomstrende Tilstand under Karl V. Den sørgelige Forandring, der indtraadte heri under hans Søn, den stolte og kolde Philip II: Forfølgelserne mod den reformerte Læres Tilhængere; de stræffelige Optog, naar Inquisitionens Doffre fortes til Baalet. Philips Søster Margarethe som Statholderinde.

Udmærkede Mænd i Opstanden for Nederlanderne: Prinds Wilhelm af Oranien (den Tause), Greverne Egmond og Hoorne; „Geuserne“; nogle Udskielser af Folket, især i Antwerpen; den frygtelige Strengthed, hvormed Folket kues; Wilhelm af Oranien og mange Andre forlade deres Fædreland. Den grusomme Hertug af Alba; 100,000 Borgere flygte allerede før hans Ankomst. Egmonds og Hoornes Skjæbne. Udvandringen vedbliver; „Søgeuserne“; almindelig heltemodig Kamp mod Spanierne, under Wilhelm af Oraniens Anførsel. Wilhelm myrdes 1584. Hans udmærkede Søn Moriz. Spanien maa til sidst erkende de 7 nordlige Provindsers Uafhængighed: „De forenede Nederlandes Republik“. Nederlandernes Rigdom ved Handelen paa Ostindien; de molukkiske Øer. Store nederlandiske Malere.

Philip II erobrer 1580 Portugal, der nu i 60 Aar maa lide under det spanske Nag. Philips Søn Don Carlos. Spaniens sørgelige Tilstand ved Philips Død.

Frederik II og Kristian IV i Danmark.

Den nordiske Syvaarskrig: Frederik II og i Sverrig Eric XIV. Søhelte Hørluf Trolle og Otto Rud. Daniel Rankau: Slaget ved Svarteraa. Adelsvælde. Den store danske Astronom Tyge Brahe.

Kristian IV: Formynderegering. Kalmarfrigen: Gustav Adolph; Oberst Sinclair i Norge. Kristians store Omfjorg for Riget. Deeltagelse i Trediveaarskrigen: Lillj og Wallenstein. Ny Krig med Sverrig: Torstensson; Slaget ved Femern. Kristian dør 1648.

Trediveaarskrigen.

De langvarige Religionskrige i Bøhmen. Majestætsbrevet. Keiserlige Raadsherrer kastes ud af Binduerne i Slottet i Prag 1618. Bøhmernes Kamp mod Keiser Ferdinand; Frederik af Pfalz; Slaget paa det hvide Bjerg; Bøhmerne overvindes, og den protestantiske Lære udryddes i Bøhmen. Grev Ernst af Mansfeld; den protestantiske Union. Den katolske Liga; General Lillj og den endnu mere udmærkede General Wallenstein. Wallenstein nedslaaer alle Keiserens Fjender; hans Vilkaarlighed mod Venner og Fjender; Fyrsternes Klager; han affædiges.

Kong Gustav Adolph af Sverrig kommer de undertrykte Protestanter til Hjælp. Hvorledes han tager Afsted med sit Folk. Sammenligning mellem Gustav Adolphs Hær og Wallensteins, nu Lilljs. De protestantiske Fyrsters Betænkkeligheder ligeoverfor Gustav og deres Møleri; Magdeburgs stræffelige Odelæggelse ved den grusomme Lillj; Slag mellem Gustav Adolph og Lillj ved Leipzig; Lilljs Nederlag og Flugt. Den ædle Maade, hvorpaa Gustav Adolph optraadte, hvor han som Seirherre drog frem.

Wallensteins glimrende Husholdning paa hans Herresæde i Bøhmen. Keiserens Forlegenhed. Endelig lader Wallenstein sig bevæge til paany at overtage Hærførelsen; hans haarde Betingelser. Wallensteins og Gustav Adolphs

Rampe; Slaget ved Lützen den 6. November 1632, hvor Gustav fejrer og falder; Enkeltheder af Slaget: Kongens Fald; Hertug Bernhard af Weimar; Pappenheim.

Gustav Adolfs Datter Kristine bliver Dronning i Sverrig; Krigen fortsættes; Kantskeren Axel Oxenstjerne.

Wallensteins Stilling og Bestræbelser efter Slaget ved Lützen; han myrdes i Eger 1634.

Krigens skrækelige Udelæggelser rundt om i Tydskland. De svenske Generaler Horn, Banér, Torstensson (den svenske Lynild). Frankrigs Indblanding. Endelig sluttes den vestphalske Fred 1648. Sverrigs Erhvervelser i Nordtydskland; Frankrig faaer Elsas.

England under Stuarterne. Cromwell.

Elisabeths uduelige Efterfølger, Jakob I af Skotland, Maria Stuarts Søn; England og Skotland forenes (Storbritannien). Krudtsammensværgelsen mod Kongen og Parlamentet; en Deel af de Sammensvornes Skjæbne.

Jakobs Søn Karl I. Karls Forhærlighed for den uindskrænkede Kongemagt og hans Hengivenhed for den katolske Lære. Strid med Skotterne og med Parlamentet, der mest bestod af Puritanere og Independenter. Borgerkrig; Oliver Cromwell; Kong Karl flygter til Skotterne, men udleveres siden til Parlamentet. Karls Henrettelse 1649. Cromwell som Protektor. Cromwells Søn Richard.

Karl I's Søn Karl II bliver Konge (Restaurationen). Hans Efterfølger Jakob II; dennes Iver for at gjenindføre den katolske Lære; han styrtes fra Tronen af sin Sviger søn Wilhelm III af Oranien Mar 1688 (Revoluktionen). Den engelske Forfatning.

Ludvig XIV i Frankrig (fra 1643).

Ludvigs svage Forgænger Ludvig XIII; den store Statsmand Kardinal Richelieu. Richelieus Eftermand Kardinal Mazarin, der styrede Frankrig, medens Ludvig XIV

var et Barn. — Ludvig XIV's Regjering i Almindelighed; hans Herkesyge, Uergjerrighed og Forsængelighed. Ludvig XIV's mange Krige, først med Spanien, som han vilde fraribe Belgien, saa med Hollanderne (Wilhelm af Oranien) og derefter med Tydskland, der mistede Straßburg. Ludvigs store Hærførere Turenne og Condé.

Den sidste og uheldigste Krig, Ludvig førte, den spanske Arvesølgkekrig, der begyndte efter den svage Karl II's Død 1700. Keiser Leopold I's Søn Karl og Ludvig XIV's Sønesøn Philip af Anjou; England, Holland, Østerrig, Portugal og Savoyen mod Ludvig; Engländernes store Hærfører Marlborough, og Keiserens udmærkede General Prinds Eugen af Savoyen. Flere store Seire over Franskmændene s. Ex. ved Höchstädt i Baiern. Whiggerne afløses af Toryerne i England; Fred i Utrecht 1713. Philip af Anjou beholder Spanien; Karl (VI), der var bleven tydsk Keiser og havde arvet de østerrigske Lande, faaer Mailand, Belgien og Neapel, England Gibraltar.

Ludvig XIV's Haardhed mod Hugenotterne; Madame Maintenon; Ludvig vil ved Dragoner tvinge Hugenotterne til Ombendelse; stærke Udvandringer af disse flittige og vindfibelige Indbyggere til England, Holland og Brandenburg.

Frankrigs store Indflydelse paa hele Europa. Udmærkede Mænd under Ludvig XIV, som Finantsminister Colbert, Ingenieuren Bauban, Lysspilbidgeren Molière, den vittige Voltaire, Mennefferettighedernes varme Talsmand Rousseau o. s. v. Ludvig dør 1715.

Tyrkerne for Wien 1683.

Den tyrkiske Storvizir Kara Mustapha; Ungarerne forene sig med Tyrkerne; Wiens heltemodige Forsvar; Polens tappre og ædle Konge Johan Sobiesky; Kara Mustaphas Skjæbne; Tyrkerne trænges efterhaanden ogsaa ud af Ungarn.

De skandinaviske Lande og Rusland.

Frederik III i Danmark. Rigshovmester Korfig Ulfeld, gift med Kristian IV's Datter Eleonore Kristine; Dronning Sophie Amalie. Krig med Sverrig; Karl X Gustav iler fra Polen til Danmark og trænger frem over Isen lige til Kjøbenhavn. Danmarks uhyre Tab ved Freden i Roeskilde 1658. Karl fornyer Krigen; Kjøbenhavns heltemodige Forsvar. Ny Fred 1660.

Rigsdagen i Kjøbenhavn: Enevoldsmagtens Indførelse i Danmark 1660.

Kristian V. Ny Adel, Rangvæsen, Ridderordener; Undertrykkelse af Bønderne. Krig med Sverrig: Søslaget i Rjugebugt; Niels Juel. Den store Minister Griffensfeldt.

Peter den Store af Rusland. Hans Ungdom. Genferen Le Fort. Peters tiltagende Fortjærlighed for Søvæsen. Sammenbærgelse af Streltzerne. Peters Udenlandsrejse; Ophold i Holland, hvor han lærer Stibstomeret o. s. v. Oprør af Streltzerne: Menzikov. De mange nye Indretninger, Peter indfører i Rusland.

Karl XII i Sverrig. Forbund af Peter den Store, August II i Polen og Sachsen, og Frederik IV i Danmark imod Karl, Mar 1700. Karls Landgang paa Sjælland; Fred med Danmark. Karl gaaer mod Russerne; det minderværdige Slag ved Narva. Derefter vender Karl sig mod August II, slaar ham og nøder ham til at afstaae Polen.

Svareledes Czar Peter benytter Liden, medens Karl kriger med Polen; Erobring af de svenske Provindser Syd for den finste Bugt; Opbyggelse af St. Petersborg. Karl vender sig atter mod Rusland, men lader sig af Kosakhøvdingen Mazepa forlede til at gaae ind i Ukraine; det afgjørende Slag ved Pultava 1709; Karl flygter til Tyrkiet, hvor det tilsidst lykkes ham at ægge Sultanen til Krig mod Rusland. Czar Peter kommer i den største Fare, men frelses ved sin Hustru Katharines kloge Raad. Karls yderligere Ophold i Tyrkiet og Trods mod Sultanen.

Sverrigs Kamp mod Polen og Danmark under Karls Fraværelse. August II erobrer Polen tilbage, og de Danske trænge ind i Staane; den tappre svenske General Stenbocks Seire her og i Nordtyskland; Stenbock tages til Fange i Lønning. Karl XII vender endelig tilbage fra Tyrkiet; gaaer først til Stralsund, siden til Sverrig; hans Indfald i Norge; Lordenffjeld: Marstrand; Dynetken; Karl ender sit vidunderlige Helteliv i en Løbegrav for Frederiksteen 1718. Karl den Tolvtes og Czar Peters Eftermæle.

De svage Regjeringer efter Karl XII. Nytt Opving under Gustav III; Forsætningen af 1772; Gustavs Mord 1792.

Mærkelige Begivenheder i Danmark under Frederik IV: Ophævelse af Bornebrevet, men siden Indførelse af Stavnbaandet. Store Mand: Søhelten Peter Lordenffjeld, Lystspilbigteren Ludvig Holberg, og Grønlandernes Apostel Hans Egede.

Bondestandens Frigjørelse under Kristian VII. Kronprinds Frederik.

Rusland efter Peter den Stores Død.

Keiserinde Elisabeth, Peters yngste, uværdige Datter; Maaden, hvorpaa hun kom paa Tronen; hendes uvirkomme Regjering; Deeltagelse i Syvaarskrigen.

Peter III, af Huset Holsteen-Gottorp; efter en kort Regjering stødes han fra Tronen af sin Dronning Katharine og bliver nogle Dage efter uheldig myrdet.

Katharine II's Regjering: Krig med Tyrkerne; Udvidelse af det russiske Rige indtil Floden Dniester. Samtidig Krig med Gustav III i Sverrig. Mishandling af Polen. Omfarg for Ruslands Optømt. Opbyggelse af nye Stæder som Cherson og Odessa. Katharines Privatliv; hendes mange Yndlinger, navnlig den raae og herkesyge Tyrst Potemkin.

Preussen og dets store Udvikling.

Fredrik af Hohenzollern, den første Kurfyrste af Brandenburg (1415).

Fredrik Wilhelm, „den store Kurfyrste“, fra Aar 1640; Dyrrettelse af en staaende Hær; Udvikelse af Riget. Hans Søn Fredrik faaer Navn af „Konge af Preussen“ (1701).

Fredrik Wilhelm I, en virksom, kraftig og sparsom, men tillige streng og heftig Konge. Hans Forhold til hans Søn Fredrik.

Fredrik II, ogsaa kaldet den Store eller den Gnefte, fra Aar 1740. Hans overordentlige Virksomhed som Regent.

Marie Theresia bliver Herzerinde i Østerrig, 23 Aar gammel; den østerrigske Arvefølgekrig: Fredrik II bemægtiger sig Schlesien; Slaget ved Mollwitz; Feltmarskal Schwerin. Frankrig, Baiern og Sachsen forene sig med Fredrik. Marie Theresia søger Tilflugt hos Ungarnerne, der frelse Riget.

Ny seierkrig med Østerrig.

Syv-aarskrigen fra 1756 af. Marie Theresia, der ved sin Mand Frants's Valg til tydsk Keiser ogsaa er bleven Keiserinde af Tydskland, indgaaer Forbund med Sachsen, Rusland (Keiserinde Elisabeth), Sverrig og Frankrig (Ludvig XV) mod Fredrik II, der kun understøttes af Georg II i England og et Par Smaafyrster i Tydskland. Sachsen overrumpler og dets Hær fanges ved Pirna. Seir over Østerrigerne ved Prag; Grev Schwerin. Tab ved Kollin. Frankmændene rykke ind i Sachsen; Overraskelsen i Gotha. Seir over Frankmændene og Rigsarmeen nær Leipzig. Østerrigerne, der imidlertid have erobret Schlesien, blibe slagne nær Breslau. Næste Aar slaaer Fredrik Russerne i Nærheden af Küstrin, men lider et stort Nederlag mod Østerrigerne, og 1759 et lignende nær ved Frankfurt ved Oderen. Fredrik seirer i et Par Slag 1760; men i de følgende Aar udmattes Preussen mere og mere, da plud-

selig Fredriks bitterste Fjende, Elisabeth af Rusland, dør; Fred 1763; Fredrik beholder Schlesien.

Fredriks kraftige og udmærkede Omsorg for at ophjælpe Landet, der var frygtelig ødelagt ved Krigen.

Fredriks Deeltagelse i Polens Deling. Fredrik dør 1786. Hans Eftermæle i Almindelighed. —

Det øvrige Tydsklands Svagheit i politisk Henseende efter den vestphalske Fred.

Den tydsk Literatur's Blomstring: Schiller, Gothe o. s. v.

De forenede Stater i Nordamerika.

De første Udvandringer fra England til Nordamerika. Landets Opblomstring ved stadige Indvandringer.

Parlamentet i England paalægger Kolonierne en Afgift paa stemplet Papir; stærk Misfornøielse hermed; Stempelattens Ophævelse. Goldpaalæg, navnlig paa Thee; atter stærk Misfornøielse; en heel Theeladning tastes overbord i Boston. Spærring af Bostons Havn; Kongres i Philadelphia. Den store engelske Statsmand Pitt raader forjæves sine Landsmænd til Maadehold. Aar 1776 erklærer Kongressen Nordamerika for uafhængigt; Krigen, hvori Amerikanerne tilfaldt faae Hjælp af Frankrig, Spanien og Holland; Fred 1783. De to udmærkede Amerikanere: Hærføeren og Statsmanden Georg Washington fra Virginien, og den kloge og veltalende Benjamin Franklin.

Polens Undergang.

Den sørgelige Splid og Uenighed i Polen; den polske Rigsdag. Katharine II nøder Polakkerne til at vælge den svage Stanislaus Poniatovskij til Konge. Polens første Deling 1772. Polakernes Forsøg paa under Katharines Krig med Tyrkerne og Svenskerne at frelse Riget. Den ædle polske Helt Kosciuszko; hans Ungdomslib; han gaaer til Amerika og deeltager her med stor Hæder i Frihedskampen; Tilbagekomst. Begyndelse til en Kamp mod

Rusjerne; den usle Stanislaus forraader sit Folk: Polens anden Døling 1793. Opstand; Kosciuszko kaares til Diktator; hele Polen reiser sig til en Heltkamp for Fædrelandet; den frygtelige russiske General Suwarov. Polens og Kosciuszkos Skæbne.

Marie Theresas Søn, Keiser Joseph II i Østerrig: hans mange Reformers, der dog iværksattes med Haardhed og Vilkaarlighed; Ringeagt mod Folkenes Særpræg og nedærvede Rettigheder.

Den store Omvæltning i Frankrig.

Karsagerne til den store Omvæltning, der kaldes Revolutionen: de Spirer til den, der allerede vare lagte under Ludvig XIV; Ludvig XV's slamløse Regjering; Madame Pompadour o. s. v. Parlamentets altid kraftigere Modstand; den Udvikling, den tredje Stand eller Borgerstanden nu havde naaet; Philosophiens overordentlige Indflydelse: Ait, Religion, Love, den hele Samsundstilstand, undersøges og prøves: Oplysningen; Voltaire, Montesquieu, Rousseau.

Adelens og Geistlighedens Stilling i Staten ligeoverfor de øvrige Statsborgere.

Ludvig XVI bestiger Tronen 1774. Ludvigs gode Egenstaber og hans Mangler. Mange Forsøg paa Reformers, der dog strande paa de privilegerede Stænders Modstand. Pengevæsenets frygtelige Tilstand; den dygtige og folketjære Necker; efter en Række mislykkede Forsøg paa at bringe Orden i Pengevæsenet nødes Hoffet og Kongen til at sammenslutte Stænderne; Striden om det Antal Medlemmer, Borgerstanden skulde vælge; Stænderforsamlingen aabnes høitidelig 5. Mai 1789.

Strid i Forsamlingen om, hvorvidt hver Stand skulde raadslaae og stemme for sig, eller alle tre Stænder i Forening. Endelig erklærer Borgerstanden sig for Nationalforsamling; Grev Mirabeau.

Nationalforsamlingen eller den grundlovgivende Forsamling.

Hoffets Forberedelser til at tvinge Nationalforsamlingen med Vaabenmagt; Opstand i Paris; Folket stormer Bastillen; Kongen i Nationalforsamlingen; Lafayette bliver Kommandant i Paris; Volds gjerninger rundt om i Provinserne. Høitidelig Ophævelse af alle Slags Forrettigheder den 4. August 1789.

Kongen vakler mellem Nationalforsamlingen og Hoffet; nye Uroligheder i Paris i Begyndelsen af Oktober Maaned; Kongen tvinges til at forlade Versailles og tage Bolig i Paris i Tuilerierne. Stærk Udvandring af Adelen: Emigranterne. Frankrig inddeles i 83 Departementer. Inddragelse af Geistlighedens Gods, hvorefter denne Stand slutter sig til Adelen. Mirabeau's Død. Kongens Forsøg paa at flygte. Den grundlovgivende Forsamling, i hvilken den oplyste Borgerstand havde havt Magten, slutter sine Møder 30. September 1791.

Den lovgivende Forsamling

fra 1. Oktober 1791.

Det republikanske Parti har i Begyndelsen Overhaand med Girondisterne i Spidsen. Den store Mængde Klubber, især Jakobinerklubben; Jakobinerpartiets General, Bryggeren Santerre; Robespierre; den endnu yderligere gaaende Cordeliers Klub med Danton i Spidsen. De store Banffeligheder, der fremkaldes ved den bestandig stærkere Udvandring og den aabenlyse Forberedelse af en Revolution. Kongens fortsatte Vakling; Sammendragning af Tropper paa fransk og paa tydsk Side; Frankrig erklærer Østerrig Krig. Uheldig Begyndelse af Krigen (i Belgien); Følgerne heraf for Kongens Stilling; Uhyre Virksomhed rundt om i Frankrig for at værges sig mod de Fremmede; Sammenstrømning af Frivillige fra alle Egne; Marseillenserne. Preusserne under Hertugen af Brunsvig forene sig

med Østerrigerne. Hertugens Opfordring til det franske Folk. Den uhyre Harme, denne Opfordring fremkaldte; Oprør af Folkepartiet i Paris; Kongen maa tye til Nationalforsamlingen, medens Pøbelen stormer Slottet; Sveitsergarden; Nationalforsamlingen tvinges til midlertidig at afsætte Kongen og sammenkalde et Nationalconvent (10. August); Danton og Marat; de forfærdelige Myrderier i Fængslerne i den første Uge af September 1792, hvormed Rødselsperioden begynder.

Nationalconventet

fra September 1792 til Oktober 1795.

Det voldsomme og det maadeholdne Parti, eller Bjerget og Sletten (navnlig Girondisterne); Robespierre. Retsfølgelsen mod den uhyfkelige Ludvig XVI (Ludvig Capet); Domsældelsen. Ludvigs sidste Sammentomst med hans Familie; hans Henrettelse 21. Januar 1793.

Krigens Gang imidlertid: Preussernes Tilbagetog; Belgiens Erobring; Dumouriez. Rusland, Holland og England forene sig med Preussen og Østerrig: den første Coalition. Dumouriez's Strid med Conventet; hans Flugt til Østerrigerne.

Uilstanden i det Indre: Opstanden i Vendée; voldsom Kamp i Conventet mellem Bjerget og Girondisterne; Oprettelsen af et Revolutionstribunal og en Belfærdskomitee. Oprør og Fængsling af Girondisterne 2. Juni; Provindserne reise sig rundt om mod Conventet, medens Bjenderne udenfra rundt om trænge ind i Frankrig, dets Kolonier erobres og dets Handel tilintetgøres. Den uhyre Kraft, som Conventet udfolder; der overdrages Belfærdskomiteen en frygtelig, eneældig Magt; Revolutionsdomstole i alle Byer; gennemgribende Forholdsregler af Carnot, der stilles i Spidsen for Krigsvæsenet. Fortsat Modstand mod Conventet; Charlotte Corday og Marat; Lyons Skæbne; Undersøelse af Opstanden i Vendée; Toulons Erobring.

Dronning Marie Antoinettes Henrettelse; Girondisterne; Revolutionshæren, der drog gennem Riget med Guillotinen. Omdannelse af Kalenderen; Afskaffelse af Kristendommen i Spid i Bjergetpartiet selv; den frygtelige Robespierre, der for en Tid hersker næsten med eneældig Magt; hans Fald 1794, hvorefter Rødselsherredømmet begynder at sagtnes, indtil Conventet endelig tilintetgjør Pøbelherredømmet. Indførelse af en ny Forsatning med 5 Directorer i Spidsen; General Napoleon Bonaparte.

Frankrigs Seire under Conventets kraftige Ledelse: Erobringen af de forenede Nederlande, der omdannes til en „batavisk Republik“ o. s. v. Fred med Preussen og Spanien, men Fortsættelse af Krigen med Østerrig, England og Sardinien.

Directoriet

fra Oktober 1795 til November 1799.

Frankrigs farlige Stilling; General Bichegrus Forræderi. Directoriets kraftige Forholdsregler: Bonaparte bliver Hærfører i Italien; hans glimrende Bedrifter her: Montenotte, Broen ved Lodi o. s. v. Jourdan og Moreau mod Erkehertug Karl i Tydskland; Jourdans Nederlag, Moreaus glimrende Tilbagetog. Østerrigernes overordentlige, men frugtesløse Anstrengelser for at frelse Italien; Arcole; Mantuas Overgivelse; Bonaparte rykker frem mod Wien paa samme Tid, som Moreau atter fra Rhinen af trænger ind i Tydskland; Fred i Campoformio i Oktober 1797: den cisalpinske Fristat (Lombardiet), og den liguriske Fristat (Genua); Østerrig faaer Venedig.

Nye indre Kampe i Frankrig, hvor det kongeligslindende Parti paany hæver Hovedet; Directoriets kraftige Forholdsregler.

Bonapartes Tilbagekomst; Directoriets Frygt for ham. Han sættes i Spidsen for et stort Tog til Ægypten: Malta; Alexandria; Kairo: Mamelukkernes Tilintetgørelse.

Bonapartes Fremgangsmaade i Egypten. Admiral Nelsons Seir over den franske Flaade ved Abukir. Derefter en ny frygtelig Forbindelse mod Frankrig, den saakaldte anden Coalition (England, Østerrig, Rusland, Neapel, Portugal og Tyrkiet).

Først Kamp i Neapel, der erobres og ombannes til en Fristat; Russerne i Forbindelse med Østerrigerne i Italien; den russiske General Subarov, der ogsaa søger at erobre Sveits, men bliver drevet tilbage af Massena. Bonapartes pludselige Tilbagekomst fra Egypten, efter at have overladt Kommandoen til Kleber; hans overordentlige Indflydelse nu; Directoriet ophæves med Magt i November 1799.

Consulatet

fra 1800 til 1804.

Indførelse af en ny Regjering med tre Consuler i Spidsen; Bonaparte Førsteconsul. Ny kraftig Krigsførelse; Bonapartes vidunderlige Overgang over Alperne, hvorved Østerrigerne affjæres; det store og afgjørende Slag ved Marengo i Juni 1800; Moreaus samtidige Fremtrængning i Tydskland; Fred i Luneville i Februar 1801; Frankrig faaer Rhingrandsen og nye Besiddelser i Italien.

Fortsat Kamp med det mægtige England alene, der hidtil havde været Sjælen i alle Kampene mod Frankrig; William Pitt; Englands overmodige Fremfærd mod de ikke krigsførende Magter med Hensyn til „Contrebande“. Det væbnede Neutralitets-Forbund mellem de nordiske Magter mod England; Slaget paa Københavns Red Stjærtorsdag 2. April 1801; Nelson. Fred, efterat Keiser Paul i Rusland er bleven myrdet, og Alexander I har bestigeet Tronen. Endelig ogsaa Fred mellem Frankrig og England i Amiens Marts 1802.

Den overordentlige Kraft, hvormed Napoleon under Freden arbejdede for Frankrigs Vel; samtidig hans Bestræbelser for at udvide sin Magt; ved en Afstemning af hele

Folket udnævnes han til Consul paa Livstid. Sammenhværgelser mod Bonaparte: Bichegru; Moreau; Bonaparte lader en af Bourbonerne, Hertugen af Enghien, gribe og skyde. 3 Mai 1804 udnævnes Bonaparte til de Franskes Keiser; salves af Paven selv, i Paris.

Keiserdømmet

fra 1804 til 1814.

Fra nu af stadig Bestræbelser for at omgive Frankrig med Stater, der beherskes af Napoleons Slægtninge: Den cisalpiniske Republik bliver et Kongerige Italien med Napoleons Stifføn Prinds Eugen til Vicekong; Genua med flere Stykker af Italien indlemmes i Frankrig o. s. v.

Forberedelse til Landgang i England; Tilintetgjørelse af denne Plan ved et nyt Forbund mod Frankrig mellem England, Østerrig og Rusland: Napoleons hurtige Fremtrængning i Tydskland; Macks Overgivelse i Ulm med 25000 Mand; Frankmandene rykke ind i Wien; Englands samtidige Søseir ved Trafalgar under Nelson; Napoleons glimrende Seir ved Austerlitz i Mähren over de forenede Østerrigere og Rusere 2. December 1805 (Keiserlaget). Fred i Pressburg: Venedig afstaaes til Kongeriget Italien; Baiern og Würtemberg forstørres og gjøres til Kongeriger. Napoleons Broder Joseph Konge i Neapel, hans Broder Ludvig Konge i Holland, hans Svoger Murat Storhertug i Berg; Rhinforbundet.

Krig nu ogsaa med Preussen: det afgjørende Slag ved Jena i Oktober 1806; Frankmandene rykke ind i Berlin; Napoleons Dyrab herfra til Polatterne; haardnakket Kamp med Russerne; Slaget ved Gilaу; Erobringen af Danzig; Slaget ved Friedland; Sammentkomst mellem Alexander I og Napoleon i Tilst: Fred i Juni 1807; Preussens uhyre Tab; Oprøttelsen af Storhertugdømmet Warschau, der forenes med „Kongeriget“ Sachsen, samt af Kongeriget Westfalen under Napoleons yngste Broder Hieronymus.

Forbund mellem Rusland og Frankrig; Fastlands-systemet. Englænderne bemægtige sig den danske Flaade 1807. Rusland erobrer Finland fra Sverrig, hvor den overspændte og uduelige Kong Gustav IV affattes; Udnævnelse af den franske Marskal Bernadotte til Tronfølger i Sverrig. — Napoleon bemægtiger sig strax efter Freden i Tilfrit Portugal og Spanien, hvor Joseph bliver Konge. Spaniernes Forbittrelse: allevegne Opstand, der understøttes af Englænderne. Strid med Paven, der føres som Fange til Frankrig. Den haarde Kamp i Spanien: en Række Seire uden varige Følger; Guerillakrig; Saragossas Heltkamp og Undergang. Soult; Wellesley.

Ny Krigserklæring af Østerrig: Erkehertug Karl; Tyroloerne: Andreas Hofer. Den rivende Hurtighed, hvormed Napoleon rykker frem gennem Tydskland; ny Besættelse af Wien; Kampene ved Aspern og Esslingen; blodig Seir ved Wagram. Fred i Wien: Oprættelse af et Kongerige Illyrien; Vestgallizien forenes med Hertugdømmet Warschau o. s. v. Napoleon forstjæder sin første Gemalinde Josephine og ægter Marie Louise af Østerrig.

Misfornoielse med Napoleons Herredømme rundt om i Tydskland, i Holland, hvor Napoleons Broder Ludvig nedlægger Regjeringen, i Italien o. s. v.; især Misfornoielse med Continentalsystemet.

Fortsættelse af den frygtelige Kamp i Spanien, hvor nu ogsaa Frihedstanterne begynde at udbrede sig; den nye Forsatning, som Rigets Stænder eller Cortes give Landet 1812; de uhyre Kolonier i Amerika løsrive sig fra Moderlandet og danne en Række nye Fristater.

Krig med Rusland 1812 for at bryde den sidste Hindring for Frankrigs Overherredømme. De store Betæneligheder ved dette Foretagende. Uhyre Forberedelser. I Marts 1812 forlader Napoleon Paris; Ophold i Dresden, hvor han er Gjenstand for den største Hjidsfest; Overgang over Niemen med en Hær paa henved 500,000 Mand

Frankmænd, Italtenerne, Tydsfere, Polakker o. s. v. Maaden, hvorpaa Russerne forsvare sig; Smolensk; det vældige Slag ved Moskva, hvorefter Beien til Moskva staaer aaben. Moskvas Brand; Napoleons fortviede Stilling. Tilbagetog med alle dets Rædsler og al dets Storhed; Marskal Ney; Smolensk; den forfærdelige Overgang over Berezina; den lille sørgelige Levning, der kom tilbage over Niemen.

Den Kraft, hvormed Napoleon søger at gjenoprette det uhyre Nederlag. Forsald af hans Forbundsallier: Preussen; Bernadotte. Napoleons seirrige Fremtrængning i Begyndelsen, uagtet Fjendernes Mængde; hans Seir ved Dresden; Nederlag paa de Punkter, hvor Napoleon ikke selv var tilstede; det vældige Slag ved Leipzig fra 16. Oktober af; Nødvendigheden af Tilbagetog: det sachske Kavalleri og den württembergse Hær. Baierns Forsald; Rhinforbundets Opløsning; Brændsen af Dranien i Holland; Murats Forræderi. Napoleons glimrende Seire over de tallose Fjender, der nu fra alle Kanter trænge ind i Frankrig. Forræderi mod Napoleon; Paris's Obergivelse; Napoleons Affættelse. Ludvig XVIII's Indsættelse som Konge. Napoleons sidste Forsøg; hans Tronstignelse; Afsteden med Hæren; Den Elba. Den første Pariserfred, Mai 1814.

Wienerkongressen. Uenighed mellem de forsamlede Fyrster; Uenighedens Ophør, da der kommer Efterretning om, at Napoleon har forladt Elba. De 100 Dages Regjering: Kamp mod hele Europa; Seir ved Wigny; Nederlaget ved Waterloo. Ny Tronstignelse af Napoleon, der nu overgiver sig til Englændernes Høimodighed, men hensesættes paa den øde Klippes St. Helena; hans Liv her; dør 1821; Tilbageførelse af hans Lig til Frankrig efter Julirevolutionen. Den anden Pariserfred, Novbr. 1815; Besættelse af en Deel af Frankrig.

Begivenhederne fra Napoleons Fald til Julirevolutionen 1830.

I Tydskland, Italien, Spanien, rundt om stiftes Folket's Ønsker og Haab om Frihed. Den saakaldte hellige Alliance.

I Norge, der allerede ved Freden i Kiel i Januar 1814 var bleven skilt fra Danmark og forenet med Sverrig, hævder Folket sig en særdeles fri Forfatning.

Stært Gjæring i Frankrig og Misfornøielse med den nye Regjering under Ludvig XVIII og endnu mere med Karl X (fra 1824). — Lignende Gjæring i Tydskland; Festen paa Wartburg; Sand og Røgebue; voldsomme Forholdsregler mod Frihedsbevægelsen. — Den stammelige Utatnemlighed, hvormed Ferdinand VII i Spanien lønner sit Folk: Ophævelse af Cortesforfatningen, Forsølgelser, Indførelse af Inquisitionen o. s. v. Opstande i Spanien, Italien (Carbonarierne) og Portugal; Undertrykkelse af disse Opstande ifølge Afstale mellem Preussen, Østerrig og Rusland.

Opstand af Grækerne mod Tyrkerne 1821; Alexander Ppsilanti; de frygtelige Grusomheder, der udføres under den langvarige Kamp; Den Scios Ødelæggelse; Kampene paa Morea; Mehemed Alis Søn Ibrahim Pascha, fra Egypten; Missolonghis Fald. De europæiske Regjeringers Ligegyldighed for Grækernes Frihedskamp, saalænge Keiser Alexander levede. Alexanders Efterfølger Nikolaus, der gjerne vil udvide Ruslands Indflydelse; Englands, Ruslands og Frankrigs forenede Flaader; den tyrkiske Flaades Tilintetgørelse ved Navarino i Oktober 1827. Krig mellem Rusland og Tyrkiet; Fæstningen Schumla. En fransk Hær paa Morea; Ibrahims Fordrivelse. Den russiske General Diebitsch Sabalkanski; Adrianopel; Fred 1829, hvorved Grækenland bliver frit; Prinds Otto af Baiern 1832.

De vigtigste Begivenheder fra Julirevolutionen 1830 til Februarrevolutionen 1848.

Litagende Misfornøielse i Frankrig med Karl X. Forordningerne, hvorved Trykkefriheden ophæves; Opstand og Kamp i Paris's Gader 27., 28. og 29. Jult; det Maadehold, hvormed Borgerne benytte deres Seir; Hertugen af Orleans's Udnævnelse til Konge under Navn af Ludvig Philip I. Erobringen af Algier lige før Karl X's Fordrivelse. — De store Banskeligheder, hvormed Ludvig Philip stadig havde at kæmpe, især mod Republikanerne og Karlisterne.

Revolutioner ogsaa i andre Dele af Europa: Opstand i Belgien, der løsriver sig fra Holland; Prinds Leopold af Koburg. Opstand i Polen, hvor Misfornøielsen med det russiske Herredømme, især med Statholderen, Storhertug Constantin, var stegen til den højeste Grad. De stræffelige Optrin i Warschau; den Jubel, hvormed Polakkerne overalt greb til Vaaben; Uenighed mellem dem; den maadeholdende General Chlopicki. Den voldsomme Kamp; Strzzynecki. Den russiske General Diebitsch Sabalkanski for Warschau; det blodige Slag ved Ostrolenka. Diebitsch's Død; Pasterewitsch Erivansti; ny frygtelig Kamp om Warschau; Krutoviedskis Forræderi; Warschaws Fald. Polen gjøres efterhaanden til en russisk Provinds.

Stært Gjæring og Uroligheder ogsaa andensteds, navnlig i Tydskland og Italien. I England Udsvikling af Friheden uden Opstande: Parlamentsreformen af 1831; Forbedring i Irlands Stilling; O'Connell. I Danmark Indførelse af raadgivende Provindsstænder. I Portugal Borgerkrig: Don Pedro, der en Tid var Keiser i Brasilien; hans Datter Maria da Gloria og hans Broder Don Miguel. Borgerkrig ogsaa i Spanien: Ferdinand VII's Datter Isabella og hans Broder Don Carlos.

Begivenheder fra Februarrevolutionen til Congressen i Paris 1856.

Stærk Indvirkning paa Frankrig af de frie Bevægelser i Italien (Pave Pius IX, fra 1847) ligesom ogsaa i Sveits. Revolutionen i Paris 24. Februar 1848; Ludvig Philips Fald; Frankrig erklæres for en Republik; Lamartine. De store Banfælgigheder, den republikanske Regjering har at kæmpe med, navnlig de socialistiske og communistiske Bevægelser: Louis Blanc; Nationalværksteder.

Februarrevolutionens Virkninger i andre Lande: Opstand mod det østerrigske Herredømme i Lombardiet, som understøttes af Kongen af Sardinien, Carl Albert. Store Bevægelser ogsaa rundt omkring i Tydskland, først i de smaae Stater, derefter ogsaa i de store: Opstand i Wien 13. Marts; Metternichs Afsted; ny Opstand i Mai, hvorefter Keiseren flygter. Samtidige Bevægelser i Ungarn og dets Lydland Kroatien; i Bøhmen, hvor der holdes en stor Slaviske Congress i Prag af Bøhmere, Polakker, Kroater, Slovakker o. s. v. Opstand i Prag i Juni: Fyrst Windischgrätz. Stærk Bevægelse ogsaa i Preussen; Kong Fredrik Wilhelm IV; Opstand i Berlin 18. Marts 1848; den voldsomme Kamp og dens nærmeste Følger.

Den videre Udvikling i Frankrig: Ophævelse af Nationalværkstederne, men derefter voldsom Opstand af Arbejderne i Slutningen af Juni Maaned; General Cavaignac Diktator; efterhaanden Misforholdelse med Republiken; Ludvig Napoleon, der vælges til Præsident med et uhyre Fleertal; hans kraftige Regjering; Statscoupet 2. Dec. 1851; hans Udnævnelse paa samme Dag Maret efter, med henved 8 Millioner Stemmer, til de Franskes Keiser, under Navn af Napoleon III.

Fortsættelse af Kampen i Italien: Marskal Radetzky; Østerrigernes Sejr ved Novara i Marts 1849; Benedigs heltmodige Kamp. Pavens Flugt fra Rom og Gjenind-

sættelse ved Franskmændene, der nu besatte Rom (1849—1866). De gamle Tilstande vende tilbage i Italien.

Fortsættelse af Kampen i det østerrigske Monarki: Tilstanden i Wien; Ban Jellachich i Kroatien trænger ind i Ungarn; frygtelig Kamp om Wien, hvor Jellachich holder sit Indtog i Begyndelsen af November. Voldsom Kamp i Ungarn, i 1849: Rossuth; polske Emigranter; Ungarernes Seire, hvorefter 140,000 Russer under Pastewitsch rykke ind i Ungarn for at hjælpe Østerrig; den ungarske General Görgey, der endelig overgiver sig med hele Hæren til Russerne; Fæstningen Komorn; Klapta. Østerrigernes grusomme Hevn: General Haynau.

Udviklingen i Preussen; Demokratiet's fuldstændige Overmagt i Sommeren 1848, der dog snart tabte sig.

Den tydske Nationalforsamling i Frankfurt, fra Mai 1848; Erkehertug Johan af Østerrig som Rigsforsætter. Uenighed og heftige Kampe i Nationalforsamlingen om Rigsforfatningen; Banfælgigheder, især med Hensyn til Forholdet til Østerrig; Kongen af Preussen afslaaer at modtage Keiserkronen. Nye Opstande; Nationalforsamlingen opløses sig efterhaanden, og Gjenoprettelsen af den gamle Tingenes Orden fremtvinges, navnlig af Østerrig.

Opstand i Holsteen og tilbeels i Slesvig i Marts 1848. Preussens og det tydske Forbunds Deeltagelse i Kampen, der fortsættes i tre Aar; Slagene ved Bau og ved Slesvig 1848, Kampen ved Fredericia 1849, Slaget ved Fløed og Fredrikstads Bombardement 1850. Preussiske og østerrigske Tropper i Holsteen. — Indførelse af en fri Forfatning i Danmark under Kampen.

Rusland og Tyrkiet: De Planer, Rusland længe havde næret mod Tyrkiet, og som Keiser Nikolaus nu troer Diebliffet kommet til at udføre; Underhandlinger med England; Menzikov i Konstantinopel; Krig fra Foraaret 1853: Kamp ved Donau; Omer Pascha. Den tyrkiske Flaades Ødelæggelse ved Sinope. Frankrig og England hjælpe

Tyrkiet; en fransk-engelsk Hærs Landsættelse ved Konstantinopel. Østerrigs Holdning: Rusland maa rømme Moldau og Wallachiet. Den fransk-engelske Hærs Overgang fra Barna til Krim: Slaget ved Alma; Beleiring af Sebastopol, hvor den russiske Flaade laa; de Forbundnes overordentlige Bidelser. Sardinske Hjelpetropper. Sebastopols Erobring efter Stormen paa Malakofstaarnet. Keiser Nikolaus's Efterfølger Alexander II slutter Fred; Congressen i Paris 1856.

Vigtige Begivenheder i den nyeste Tid.

Italien: Ny Kamp, i 1859, mellem Østerrig og Sardinien, der tages under Armene af Frankrig: Slaget ved Magenta. Høvdingen Garibaldi. Østerrig trækker sig ud af Mellemitalien; Tyrsternes Fordrivelse. Slaget ved Solferino; Sammenkomst mellem Napoleon og Frants Joseph: Fredspræliminier i Villafranca i Jull, og endelig Fred i Zürich i November: Lombardiet afstaaes til Frankrig, der igjen overgiver det til Sardinien. Statsmanden Grev Cavour. Savoyen og Nizza indlemmes i Frankrig efter en almindelig Afstemning.

Under Garibaldis Førelse slutter det ene Stykke af Italien efter det andet, Hertugdømmerne Parma og Modena, Storhertugdømmet Toskana, samt en Deel af Kirkestaten, sig til Sardinien. Garibaldis Landgang paa Sicilien; Frants II; Gaëta. Kong Victor Emanuels og Garibaldis Indtog i Neapel i November 1860. Italien konstituerer sig ved almindelig Afstemning som Kongerige.

Garibaldis senere Misfornøielse med Lingenes Gang; hans Forsøg mod Rom 1862; Aspromonte.

Rusland: Svækkelse efter Krimkrigen, men stærk Udvikling i det Indre i de følgende Aar, navnlig Ophævelsen af Borneedstabet.

Ny blodig Opstand i Polen, der dog atter kues. Polen mister efterhaanden de sidste Levninger af sin Selvstændighed.

Grækenland: Opstand i 1862 mod Kong Otto, der fordrives. Valg af Georg I til Konge. De ioniske Øer forenes efter deres eget Forlangende med deres Moderland.

Den dansk-tydske Krig i 1864. Kong Wilhelm I af Preussen fra 1861, Regent allerede fra 1857. Vigtige Begivenheder i Danmark i 1863: Fredrik VII døer, og Kristian IX besiger Tronen; Novemberforfatningen. Preussen og Østerrig i Forening angribe Danmark; Midsunde; Danvirkes Rømning; Oversø; Standserne paa Dybbøl, der stormes i April. Vaabenstilstand og Conferens i London. Ny Kamp: Overgang til Als; Søslag ved Helgoland. Fred i Wien i Oktober 1864.

Kampen mellem Østerrig og Preussen i 1866: Uenighed om de fra Danmark erobrede Hertugdømmers Eftæbne; den gamle Strid om Overherredømmet i Tydskland. Krig, i hvilken de større tydske Stater slutte sig til Østerrig. Deling af Østerrigs Magt, da Italien slutter sig til Preussen; Preussen besætter Sachsen; en Række Seire over Østerrigerne i Bøhmen; endelig den store og afgørende Seir ved Königgrätz 3. Juli 1866, hvorefter Preusserne rykte frem næsten til Wiens Porte. Umiddelbart forud for dette Slag Erobring af Hannover: Slaget ved Langensalza. Fremrykning ind i det sydvestlige Tydskland.

Østerrigs Kamp i Italien: Seiren ved Custozza og til Søes ved Lissa.

Afbrydelse af Kampen ved Keiser Napoleons Mellemkomst: Freden i Prag. Stillingen i Europa efter denne Fredslutning.

Asien: Stadig Udbredelse af det russiske Herredømme paa Tyrkiets og andre Nabostaters, især Chinas, Befolkning.

Samtidig Udbidelse af Englændernes Magt i Indien, hvor efterhaanden de endnu frie Riger underkastes. Frygtelig Opstand mod det engelske Herredømme 1857: Delhi, der bliver Opstandens Hovedsæde; stræffelige Gru-

somheder; Opstanden dæmpes først 1859; Ophævelse af det ostindiske Compagni under Opstanden.

Krig mellem Englænderne og China, først i 1841 og 1842: Opiumshandelen; Afstrøelse af Den Hong-Kong; Nabning af flere vigtige Havne for Europæerne. Ny Krig 1859, hvori ogsaa Franskmændene deeltage; Angrebet paa Peking selv 1860, hvormed Kampen ender. — Japan. — Handelstraktater.

Australien: Vigtige engelske Kolonier paa Ny-Holland, navnlig Victoria; Ny-Seeland o. s. v.

Amerika: Den overordentlig stærke og hurtige Udvikling af de nordamerikanske Fristater. Den uophørlige Tilstrømning af Europæere. Udvidelse af Riget paa Mexicos Befolkning: Texas, Californien.

Spænding og Splid mellem de nordlige Stater og de sydlige; Slavespørgsmaalet. Lang og haardnakked Borgerkrig fra 1861 af: Præsident Lincoln i Norden og Jefferson Davis i Syden (de confødererede Stater). Landkrigens Vanstelsighed ved de store Afstande o. s. v.; Slag paa flere Dage; uhyre Tab af Mennesker og Penge. Pandserfibe, især Monitorer og Bøddersfibe. Sydstaterne bukke endelig under 1865. Lincolns Mord. Præsident Johnson. Slaveiets Affælselse.

Franskmændenes Tog til Mexico 1862; Præsident Suarez; Erkehertug Maximilian af Østerrig som Keiser i Mexico; Franskmændenes Bortgang i Foraaret 1867; Maximilians Skjæbne.

Sydamerika: Keiserdømmet Brasilien. De sydamerikanske Fristater.

Odense Universitetsbibliotek

550100683644

